

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

LI. ÉVF.

KÖZLÖNYE

6. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☉ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. em.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnék.

(Telefon: 37—22.)

Decrett József élete és erdőgazdasági tevékenysége.

1774—1841.

Adalék a magyar erdőgazdaság történetéhez.

Irta: Kaán Károly.

Előszó.

Magyarország erdőgazdaságáról rendszerint azt állítják, hogy újabb keletű, következésképpen számottevő multja nincsen.

Ez a tanulmány szolgáljon bizonyságául annak, hogy Magyarország erdőgazdaságának évszázados a multja, és hogy volt annak idején is olyan művelője, akinek munkái és azok eredményei fontos gazdasági kérdésekben ma is okulásunkra szolgálhatnak; egyénisége pedig megérdemli azt, hogy emlékét a legnagyobb kegyelettel őrizzük.

Ha a szives olvasó a tanulmány elolvasása után e kijelentésekkel egyetért, tanulmányom, mely nagyrészt önálló kutatások eredménye, célját elérte.

Az adatok beszerzésénél segítségemre volt kartársaimnak és barátaimnak ez uton mondok köszönetet.

Különös hálámat nyilvánítom pedig Decrett József második nevelt leánya és rokona, néhai Gasparetzné Fodor Flóra leányának, Gaspartz Flóra urhölgynek, aki átérezve annak a föladatnak a jelentőségét, amelyet magam elé tűztem, a Decrett Józsefet illető családi iratokat, valamint olajfestményü képét készséggel bocsátotta rendelkezésemre, módot nyujtva ezzel nekem ahhoz, hogy Decrett József életrajzát megírhasam és képmását e munkámhoz fűzhessem.*)

I. Bevezetés.

A turóczi határ közelében eredő hermándi patak, a liptói határszélről induló óhegyi patakkal Olmányfalva fölött egyesülve, Besztercze**) név alatt még 7 kilométer hosszú vonalban halad, míg Beszterczebányán a Garamba ömlik.***)

Az Olmányfalva fölött kettészakadó völgynek Hermánd felé eső vizkörnyékén ma Beszterczebánya szab. kir. város, Óhegy felé eső vizkörnyékén pedig a kir. kincstár erdőbirtoka, az óhegyi m. kir. erdőgondnokság terül el.

Elsőt hermándi, a másikat óhegyi völgynek nevezik.

*) Decrett József olajfestésü eredeti képmását, mely ekként tulajdonomba jutott, az Országos Erdészeti Egyesületnek ajánlottam föl, mely azt birtokába és őrzetébe fogadta.

**) Bisztricza.

***) Ezen a beszterczei völgyön vonul a budapest-krakkói államut, amely az óhegyi patak mentén s a stureczi vadregényes hágón át jut Liptó megyébe, onnét pedig Galicziába. A stureczi hágó az Alacsony Tátra és a Fátra-hegység választóvonalá s érintkező pontja mindkét hegláncz természeti szépségeinek. Görgey Artur télviz idején Kőrmöczbánya felől az ugynevezett ezüstuton jutva Beszterczebányára, innét Lengyelországba ezen a hágón át tette meg seregével a stratégiailag örökre nevezetes visszavonuló utját.

Olmányfalvától fölfelé az óhegyi völgy még szélesebb réteket zár magába s csak Óhegy fölött szűkül össze, ahol már a völgy mészhegyei bizarr formában, meredek sziklafalakkal, sziklakupokkal és oszlopokkal tarkítva törnek elő. Látványos sziklaalakulásokban különben a hermándi völgy is gazdag.

A vadregényes óhegyi völgy az u. n. sturecki korcsmánál ér véget, ahol is kettéválik. Egyik fölöttébb keskeny ága a sturecki szoros a hágóval, másika pedig Dóval-Koritnyicza irányában halad.

E hegyvidéknek az erdőgazdasági művelésre alkalmas, bár elég meredek és magas oldalait a völgy alsó részében bükkal és kevés luczczal elegyes vagy elegyetlen és sűrű záródású jegenyefenyvesek alkotják. A felső részeken a kincstári birtokon a bükk már jobban elegyül a jegenyefenyő közé, a városi birtokon pedig számottevő területen elegyetlen bükkösök is vannak.

A többnyire 60—100 éves faállományok feltűnően szépek és különösen alkalmasoknak mutatkoztak arra, hogy a nehéz terep daczára, ott az okszerű gyéritési eljárásokat és a schwarzwaldi szálaló vágásos haszonfagazdasághoz hasonló fokozatos használatokat alkalmazzunk, s ezzel egyben a természetes följújtás föltételeit is biztosítsuk.

Mindezen gazdasági eljárások bevezetése végett s az alkalmazásukhoz kívánatos szállítóeszközök létesítésének kérdései miatt és úgy is mint a gazdaság felügyeletével megbízott ellenőrök, sokat kerestem föl ezt a hegyvidéket; nagyon sokat jártam oldalait. Járás-kelésem közben minden alkalommal sokat tűnődtem e szép faállományok eredetén. Sokat tűnődtem egyben azon is, hogy a rendszeres erdőgazdasági művelésre nem alkalmas, ma védő erdőként szereplő és sok száz holdra terjedő területek

sziklatömbökkel sűrűn tarkított bizarr oldalaira a jegenyefenyő és bükk közé hogyan került az erdefenyő, lucz- és vörösfenyő?

Mi sem szólt ugyanis amellet, hogy a fafajok ott őseredeti helyükön lennének; de talán még kevésbé volt hihető, hogy emberi közreműködéssel kerültek volna oda.

Egy véletlen s annak folyamányai azután sok tünődésnek véget vetettek és megadta nem egy kérdésre a kimerítő, de egyben meglepő választ!

Előkerült ugyanis egy terjedelmes füzet, mely az óhegyi mai kincstári erdőgondnokságnak és a vele szomszédos mai városi erdőbirtoknak az 1809., illetve 1811—1836. évekre vonatkozó erdőművelési költségzámadásait tartalmazta.*) Ebből a füzetből azután megállapíthattam, hogy egyik-másik hegyoldal erdőállománya mesterséges uton létesült. Sőt megállapíthattam belőle azt is, hogy mely hegyoldalt hány és milyen fajta csemetével ültettek be; vagy hány mérő vagy font és milyen famaggal vetették be. Mennyi napszámot és mennyi költséget fordítottak rá és hogy hívták az erdőőrt, aki közreműködött a munkánál. A füzet első lapjára egy utmutatás van ragasztva, amelyet Decrett József, a múlt század elején Besztercebányán működött kamarai erdőmester irt az erdőművelési munka és költségzámadás, egyben nyilvántartó vezetéséhez.

Magát ezt a statisztikus nyilvántartást meglepő adataival, már az első pillanattól érdekesnek találtam. Becsét még emelte előttem az a körülmény, hogy az Decrett József nevével és munkásságával van kapcsolatban.

Decrett József nevét ugyanis a besztercebányai erdőigazgatóság irattárában őrzött, a feketegarami teleprende-

*) Egy felvigyázónál találtam, aki a füzet még üres utolsó lapjaira nap-számosság jegyzékét tervezte vezetni.

zésről készített s a telepés erdőmunkások minden jogait és kötelességeit s a telepés viszony teljes rendezését magában foglaló nagyszabású munkái után, továbbá a zólyommegyei nagyarányú kincstári birtokon talált irtványok birtokjogi viszonyainak rendezésére irányuló és számos kötetre rugó jegyzőkönyvekből, valamint névalíráásával ellátott és az irattárban rendelkezésre maradt sok egyéb iratból jól ismertem.

Különben Tomcsányi Gyula „A garammenti kincstári erdőkben alkalmazott szállítási rendszer“ című munkájában is megemlékezett Decrett Józsefről. Az ott adott szűkebb keretben vázolja ugyanis Decrett élettörténetét és méltatja egy és más irányban kifejtett és eddig ismertté lett tevékenységét.*)

A fentebb említett érdekes lelet, mely fontos gazdasági kérdések megvilágításához egy évszázadra visszamenőleg nyújt pontos adatokat, már ezért is, de Decrett neve révén is értékesé lett előttem és arra sarkalt, hogy egyéb, e korbeli iratokat, a lelethez hasonlóan érdekes adatokat keressek.

És nem hiába! Kutatásaim során ugyanis előkerült egy kötetbe foglalt sorozata a múlt évszázad elejéről kelt és Decrett József kamarai erdőmester névalíráásával kiadott érdekes erdőgazdasági szabályzatoknak. Utasítások ezek, amelyek az óhegyi erdőgondnokságban a természetes erdőfelujtással kapcsolatban üzött házilagos gazdasági eljárásokra, mesterséges erdőtelepítésre, kopárfásításokra, fahasználatokra és egyáltalán az óhegyi erdőgazdaság szolgálatának ellátására vonatkoztak.

*) Ebben a rövid, alig 3 nyomtatott oldalra terjedő életrajzban többféle tévedés van, ami bizonyára az akkor rendelkezésre állott adatok hiányosságában leli magyarázatát.

Az erdőgazdaság szinte minden teendőjét felölelő ez a nagyértékű szabályzatgyűjtemény Decrett József műve. A gazdasági viszonyokat és teendőket részleteiben ismerő, széles látókörű és mélytudású elméjének terméke.

A részletes előírások olyan tárháza ez, aminővel sok tekintetben a kincstári erdőgazdaság ma sem rendelkezik.

Olyan utasításokat is tartalmaz ez a gyűjtemény, amelyek a mai erdőgazdaságban is teljesen helytállóak s amelyek ma is teljes mértékben követésre méltók és érdemesek.

Ezek az utasítások kiegészítve a 25 évről szóló és előbb említett erdőművelési költségnyilvántartóval, nemcsak teljes felvilágosítással szolgáltak a fenn említett erdőállományok jó részének eredetéről, de fölöttébb érdekes és kétségbe nem vonható olyan tanulságok levezetésére nyújtottak alkalmat, amelyek az e vidéki erdőgazdaság üzésénél minden időkre irány- és mértékadóknak kell lenniök.

Ez a lelet beigazolja azt is, hogy a magyar erdőgazdaság a nemzeti ébredés idején bizonyos helyeken nem is hitt fejlődési fokon volt s hogy e fejlődés teljesen megakadt akkor, amikor a nemzet fiai kardot rántottak, hogy hazájuk szabadságát kivivják. Sőt beigazolja azt is, hogy az elnyomatás szomorú ideje alatt az erdőgazdasági fejlődésben egy hatalmas és olyan visszaesés következett be, amely ott csak a legutóbbi 6—7 év óta, tehát közel 60 év után nyert végleges kiegyenlítést, mert csak most jutnak érvényre azok az örökbecsű gazdasági elvek, amelyek szolgálatában ott Decrett József buzgósa révén az erdőgazdaság már 80—100 évvel ezelőtt is állott s amelyek helyességét és okszerűségét a meglett okmányok s a rendelkezésünkre maradt faállományok kétségbevonhatlanul beigazolják.

De ez a lelet egyben fölöttébb érdekes tanulmányi tárgyul is avatja az óhegyi erdőgondnokság területéhez tartozó faállományokat, mint a mult század elején alkalmazott, de csak most ismertté vált gazdasági eljárások százados eredményének ma is élő és világos bizonyítékul szolgáló dokumentumait.

Ilyen értékes adatok birtokában, megvilágítva láttam Decrett munkásságának sokoldalúságát és jelentőségének arányait. Elhatároztam ezért, hogy a magyar erdőgazdaság e kétségkívül nagy alakját kiemelem a feledés homályából. Megírom élettörténetét és tanulmány tárgyává teszem erdőgazdasági tevékenységét.

II. Származása és élettörténete.

A Decrett-család legnagyobb valószínűség szerint a XVI. század második felében került Magyarországra és telepedett meg Zólyom vármegye Dobrocs nevű kincstári munkás telepén.

Zólyom vármegyének a Fekete-Garam völgyében fekvő munkástelepei ugyanis a XVI. század második felében Ferdinánd és illetve Miksa királyok alatt keletkeztek. Ez időben ugyanis királyi intézkedésre nagyrészt a Salzkammergutból telepítettek a Garam e lakatlan mellék völgyébe erdőmunkásokat, akik hivatva voltak a beszterczebányai és környékebeli kohók fa és faszén szükségletének biztosítására fát termelni, usztatóberendezéseket létesíteni s a beszterczebányai és zólyomlipcsei gerebek részére fát leusztatni.

Nem tartjuk valószínűnek, hogy e telepek egész törzslakossága salzkammerguti németekből telt volna ki, mert másként a telepek teljes elszlávosodása oly hamarosan nem

következett volna el.)* Ide a garamvölgyi szláv lakosság-ból is hoztak bizonyára telepeseket a durvább munkák végzésére; míg a salzkammergütiak bizonyára az usztató-csatornák, favizgyűjtők s más viziberendezések építésére s arra voltak hivatva, hogy a rendszeres fatermelő munkát, a facsusztatók alkalmazását, a facsusztatás eljárásait stb. bevezessék.

A Salzkammergutból való telepítést okmányok is igazolják. Kamarai rendeletek gondoskodtak ugyanis arról, hogy a telepített munkások oly bánásmódban részesüljenek, amely biztosítsa e messze vidéken való megmaradásukat, és ne vegye el kedvüket az állandó megtelepedéstől.

A feketegaramvölgyi Dobrocs, Zólyomjánosi, Fajtó, Karám, Medvés stb. telepeken lakó erdőmunkások közül azok, akik ma is a Stulreiter, Daxner, Girtl, Schön stb. neveket használják, ezek leszármazottai. Ép így kétségtelenül a Decrett-ek is; akiknek eredeti telepédési helye Dobrocs volt, hol ma is a legnagyobb számban élnek.

Itt élt Decrett József apja János**) is. Jóraivaló erdőmunkásnak kellett lennie, mert csak megbízhatósága és ügyessége révén juthatott erdőfelvigyázói, majd gerebőri minőségbe.

Hasonló nevű családból nősült is. A nejével, Decrett Máriával kötött frigyéből négy gyermeke származott, akik

*) A máramarosmegyei német kincstári munkások mind a mai napig fentartották nyelvüket.

**) Tomcsányi Gyula „A garammenti kincstári erdőkben alkalmazott szállítási rendszer ismertetése“ című munkájában Decrett József apját Máténak nevezi. A Decrett József leszármazottaitól szerzett családi iratok között egy pontos genealógiai levelezést találtam, amelyben Decrett József apja János néven szerepel. Különben e beszerzett anyakönyvi kivonatok szerint is János volt Decrett József apjának keresztnéve.

közül József az elsőszülött; azután Zsuzsanna, majd János, végül Rebeka következtek sorrendben.

Decrett József 1774 július hó 12-én született Dobrocsón. Keresztvizre Breznóbányán tartották.

A szülői házban csak hatéves koráig nevelkedik, amikor is (1780-ban) gondos apja a kis fiút, szemefényét Breznóbányára adja iskolába, ahol a négy elemi osztályon kívül a piaristáknál a négyosztályu algimnáziumot is elvégeztette vele.

Az egyszerű erdőmunkásból lett fölvigyázó okosságára vall, hogy gyermekét abban az időben (1780—1787) nyolcz évig taníttatta. De bizonyára jól is tanult a kis József, ha a szerény javadalmazásu édesapja ilyen hosszú időn át, valószínűleg nagy önmegtágadás mellett, aránylag sokat áldozott neveltetésére.

A piaristák gimnáziumát 1787 augusztus végén hagyta el a 13 éves fiú s egy hónap multán már Besztercebányán az erdőhivatalnál találjuk díjtalan alkalmazásban. Figyelmes lett-e a tehetséges és ügyes fiura Lahner Ferencz, az akkori besztercebányai erdőmester, akit Decrett későbbi irataiban a „bölcshelátásu és okos“ jelzőkkel illet, vagy az apját, a jóra való Decrett Jánost akarta-e jutalmazni fia alkalmazásával, — bajos volna megállapítanunk. Tényvaló, hogy a hivatalos körök már kezdettől jó indulattal karolták föl Decrett József sorsát; mit az is igazol, hogy a selmeczbányai főbányagrófi hivatal még ugyanaz év (1787) december hó 12-én kelt rendeletével állandó kincstári alkalmazásba fogadja és a kincstári uradalmak fölvétele érdekében akkor Zólyom megyében eszközölt földmérési munkákhoz (Josephinisches Grundaumappirungs-Geschäft) díjas kezelőként (besoldeter Manipulant) osztotta be.

Ennél a munkálatnál nyert azután alkalmazást mind-

addig, amíg ez a munkálat valószínűleg befejeztetett és 1790 január végével tényleg beszüntetve lett.

Az ügyes és megbízható fiúnak jó hasznát vehették e munkálatoknál, mert maga Decrett is azt jegyzi föl, hogy e két évet meghaladott idő alatt bőséges alkalmá nyílott ahhoz, hogy a földmérés és területszámítás technikus eljárásait elsajátítsa.

Mély nyomokat is hagyhattak Decrett lelkében e két esztendő tapasztalatai, amelyeket — mint látni fogjuk — a kincstári erdőbirtok javára értékesen tudott hasznosítani.

A fiu iránt oly jóindulatu Lahner erdőmester, e munkálat megszűnte után Decrettet Dobrocsra rendelte és apja mellé osztotta be, ahol az usztatásra előkészített tűzifa föl-vételénél, majd tavasszal a tűzifausztatásnál, később pedig más munkáknál nyert alkalmazást fölvigyázói minőségben.

Még ez esztendőben (1790) a kamarai intézőség (Kammerverwaltung*) Liptó megyébe, Boczára küldötte Decrettet, hogy az ott súlyosan megbetegedett segéderdőőr, Helcz Imre teendőit ellássa. Itt napi 15 krajczár bér mellett 1791 február haváig szolgált.

Ezen idő alatt halt meg váratlanul édes atyja, aki ugy látszik ez idő tájt már özvegy ember volt. Decrett ugyanis nemcsak arról panaszkodik későbbi irataiban, hogy az elég nagy távolság és behavazott utak miatt apjának temetésén részt nem vehetett, hanem fölemlíti azt is, hogy neki, a 16 éves fiúnak kellett ezen időktől kezdve és többnyire a távolból gyámkodnia árva testvérei fölött és kellett azok gondját viselnie. Megjegyzi különben ugyanitt, hogy Isten kegyelméből és segítségével föl is nevelte őket, s a

*) Október hó 21-én kelt 2123/1790. számú rendeletével.

szülei után maradt kis vagyont úgy osztotta meg közöttük, hogy azzal azok mindegyike meg volt elégedve.

Boczán különben csak négy hónapig maradt Decrett. A selmeczbányai főbányagrófi hivatal ugyanis*) segéderdőőri minőségben és ugyancsak 15 kr. napibér mellett Gömör megyébe, Tiszolczra helyezte. Itt a következő (1792) évben heti 45 kr. külön bér ellenében, Dvorszky nevű társának szolgálatát is el kellett látnia. Sőt a tiszolczi két éves szolgálatát alatt őt az erdőközi tűzifa föl vételéhez és a tűzifausztatásnak felügyeletéhez is kirendelték.

1793-ban segéderdőőri minőségben Breznóbányára az erdőbirói hivatalba helyezték, ahonnét azután a közeli Dobrocsón lakó árva testvéreit gyakrabban meglátogathatta és azok gondját is könnyebben viselhette.

Breznóbányán nyolcz évig szolgált; de csak az át-helyeztetése utáni ötödik évre (1798-ban) jutott valóságos erdőőri javadalmazásba. Molkersdorffer erdőbiró mellett az erdőgazdasági számadások egybeállításán dolgozott és egyéb irodai teendőket végzett. Különben breznóbányai szolgálatát alatt három év tavaszán hosszabb-rövidebb ideig tartó kiküldetéssel a közeli Benesházán, a már tulöreg Urbany nevű famester mellett is segédkezett az ott házilag üzött tutajozási és tűzifausztatási munkálatok körül; három éven át pedig időközönként a Fekete-Garam völgyében, tehát szülőföldjén és annak közelében teljesített kisegítő szolgálatokat.

A breznóbányai erdőbiró mellett eltöltött nyolcz év alatt Decrettnek — mint maga is írja — alkalma nyilott ahhoz, hogy magát az erdőgazdaság úgy külső, mint belső, tehát irodai teendőibe begyakorolja. Főnöke erre elégséges alkal-

*) 1791. évi márczius hó 2-án kelt 830. számú rendeletével.

mat nyújtott neki; sőt valószínű, hogy buzdította is az éleseszü és munkás Decrett-et, hogy magát tovább képezze.

Buzdításra-e, vagy magától, de bizonyos, hogy Decrett ez időtájt nagy odaadással igyekezett magát az erdőgazdaság elméleti ismereteiben is kiképezni. Meghozatta Burgsdorf híressé vált vaskos erdészeti munkáját s egyéb erdőgazdasági vonatkozású könyvön kívül főleg azt tanulmányozta behatóan.

Felsőbbsége honorálta is a jóra való ifju törekvését, munkásságát és képességeit, mert 1800 júliusában Beszterczebányára alerdészsé neveztetett ki.

Beszterczebányán ebben a minőségben négy évet töltött. Ez idő alatt alkalma nyílt elméleti ismeretei továbbfejlesztésére, de arra is, hogy magát a gyakorlati erdőgazdaságban és a hivatali teendőknél továbbképezze és emellett jóra valóságát és rátermettségét is beigazolja.

Decrett munkásságát nem elégitik ki itt a reáruházott föladatak. Elvégezi ezeken felül főerdésze összes erdőgazdasági számadásait és egyéb irodai munkáját és elkészíti még a szomszédos kerület eszményi térképét (Ideal-karte) is.

Ilyen tevékenység láttán azután a főerdészi kerület egyharmadának, a kordéházai, tajói és szelcsei erdőrészek gazdaságának ellátását is reábízták.

Beszterczebányán való tartózkodása alatt 1802 februárjában, 28 éves korában megnősül és elveszi az erdőközi (mihálytelki) kohógondnok mostoha leányát, Haberl Teréz Katalint.

1807-ben erdészi minőségben Erdőközre (Mihálytelekre) rendelik s a rendes gazdasági teendőknél kívül csakhamar megbízzák az ottani új fűrész és erdőtisztalak építésével. Alig készül el ezekkel az építményekkel, egy év és három hónapi ott tartózkodás után a selmeczbányai főbányagrófi

hivatal 1805. évi október hó 9-én kelt rendeletével ideiglenes főerdészi minőségben Besztercebányára helyezi át.

Itt azután csakhamar egy megtisztelő megbízatás érte. Amikor ugyanis a napoleoni hadak Wien felé közeledtek, s azok betörésétől tartani lehetett, onnan nagymennyiségű arany és ezüst értéket szállítottak titokban Besztercebányára és helyeztek itt biztonságba. Ezt a kincset a már akkor föltétlen megbízhatóságáról ismét Decrettre bízták oly utasítással, hogy annak őrizetére erdőmunkásokból csapatot szervezzen.

Óhegyi és a kincstárhoz hű felsőgaramvidéki telepeseim munkásokból maga válogatta össze és szervezte e célra 100 emberből álló csapatát.

Később pedig, nem sokkal az auszterliczi nagy csata előtt, amikor ez az őrszolgálat a változott körülmények folytán jelentőségéből veszített, csapatával az ellenség mozdulatainak figyelemben tartására és kémiszolgálatok teljesítésére rendelték.

Ilyen minőségben egészen Auszterlitzig jutott el.

A nagy ütközet után megszűntek efféle megbízatásai és Decrettet ismét kizárólag az erdészeti szolgálatában látjuk.

Rendes hivatali teendőin fölül 1807. év nyarán az óhegyi és urvölgyi irtványok föl vételét eszközölte és azok használatát szabályozta.

E nyáron különben a helyettes főerdészi minőségben töltött 21 hónap után*) az udvari kamara őt véglegesen kinevezte főerdészszé.

Ilyen minőségben azonban csak két hónapig szolgált már Besztercebányán, mert szeptember hó utolsó hetében

*) A főbányagrófi hivatal 1807. évi július hó 29-én kelt 3517. számú rendelete szerint.

meghalt Molkersdorffer breznóbányai erdőbíró (Waldbereiter) s e fontos állás azonnali helyettesítésére Decrett főerdészt rendelték.

Négy hónapig működött itt helyettesi minőségben, amikor a selmeczbányai főbányarófi hivatal 1808. évi január hó 27-én 361. szám alatt kelt leirata szerint I. Ferencz király őt az ujonnan alakított budai udvari kamara kerületében Breznóbányára végleges minőségben m. kir. erdőbíróvá kinevezte.

Férfikora legszebb idejében és munkaereje teljében jutott Decrett e jelentékeny állásba, amelyben azután — 34 éves korától 41 éves koráig — 6^{1/2} évet a legnagyobb tevékenységben töltött el.

Az ezen idő alatt kifejtett munkásságát alább külön fejezetben méltatom. Itt csak azt említem föl, hogy breznóbányai erdőbíróvá történt kineveztetésétől kezdődik Decrett életének az a jelentőségteljes része, amely alatt kifejtett munkásságával nevét a magyar erdőgazdaság történetében örök emlékezetűvé tette.

Széleskörű munkásságát és az erdőgazdaság helyzetének javítására irányuló nemes törekvéseit felsőbbsege is elismerte. Duschek Ferencz budai főerdőfelügyelő, aki a beszterczebányai kamarai erdőhivatal kerületébe tartozó erdőket először 1807-ben, majd 1809-ben és ugy látszik 1812-ben is beutazta, az utjáról szóló és 1813-ban előterjesztett jelentésében, nagy elismeréssel emlékezik meg Decrett József tevékenységéről s a több tekintetben elhanyagolt gazdasági állapotok javítására irányuló azon sok oldalú törekvéseiről, amelyek a felsőbbség nagyobb támogatására érdemesek.

Ez az előterjesztés bizonyára hozzájárult ahhoz, hogy akkor, amikor 1814-ben a beszterczebányai kamarai erdő-

mesteri állomás megürült, arra Decrett József erdőbirót szemelték ki.

A selmeczbányai főbányagrófi hivatal 1814. évi február hó 25-én kelt 939. sz. rendeletével értesítette arról, hogy I. Ferencz király őt erdőmesterré s a beszterczebányai kamarai erdőhivatal főnökévé nevezte ki.

A vasszorgalmu, határt nem ismerő ügybuzgóságu s az idők során nagy gyakorlati és elméleti képzettségre szert tett Decrett Józsefből tehát 41 éves korában erdőmester s a bányakamarai erdőhivatal főnöke lesz. Vezetője lesz annak a 150.000 kat. holdat meghaladó erdőbirtok gazdaságának, mely a mai beszterczebányai m. kir. erdőigazgatóság egész területét, s ezenfölül a 25.000 kat. holdra tehető azokat a birtokrészeket foglalta magában, amelyek később Beszterczebánya és Breznóbánya szab. kir. városok, valamint Libetbánya nagyközség részére kihasítva lettek.

Decrettre új minőségében nagy munka várt!

Duschek Ferencz budai főerdőfelügyelőnek utjáról irt elentéséből tudjuk, hogy a beszterczebányai kamarai erdők eddigelé nagyobbbrészt minden terv és szabályszerű gazdálkodásra való tekintet nélkül használtattak s hogy azok gazdaságának ellátása és szolgálata kevés kivétellel elhanyagolt volt.

Decrettre hárult a föladat, hogy a kamarai erdőket a további foglalás elől megvédje, hogy a rendszertelen használatok és egyéb kezdetleges eljárások helyett az erdőbirtokon rendet teremtsen és olyan szabályokat érvényesítsen, amelyek a gazdaságot okszerű irányba terelik, annak belterjességét fokozzák s a jövőnek szép és egészséges faállományokat biztosítani képesek.

A nagy erdőbirtok gazdaságának vezetése, szinte min-

den arra termett és Decrett intenczióit átértő segítség nélkül, kivált kezdetben aránytalanul igénybe vette minden idejét és tevékenységét.

Ahogy azután az uradalmat megismerte és annak középonti igazgatását is valamennyire rendbe hozta, hozzálátott azoknak az alapvető és gazdaságtörténelmileg annyira jelentős reformoknak tervezéséhez és végrehajtásához, amelyekről a következő fejezetben részletesen szólok s amelyeken hosszú szolgálata végéig oly odaadó buzgósággal fáradozott.

Decrett gazdaságtörténelmileg annyira nevezetes és örökbecsű munkássága tényleg nem lankadt el egész szolgálata végéig. Mégis, amikor 1837-ben 50-ik szolgálati évét betöltötte, kérte nyugdíjaztatását.*)

A 13 éves korától kincstári alkalmazásban állott 63 éves ember visszavonulni kívánt, hogy a félszázados tevékenység fáradalmi után nyugodt és gondtalan életet élhessen s hogy pár év előtt megtámadott, de vizgyógy-móddal helyreállított egészségét nyugodtabb életmód mellett kellően megőrizni, magát jobban ápolni képes legyen.

Decrett néhai nevelt leánya nekem közvetített elbeszéléseiből arról értesültem, hogy őt szolgálata végén sok keserűség érte; amiben talán az utolsó években a felsőbbségénél bekövetkezett személyváltozások folytán azok az egyéniségek részesítették, akik intenczióit megérteni, érdeme szerint méltányolni nem tudták.

Ezt a másodkézből vett értesülést pozitívumként ugyan egyáltalán nem tekinthetem, a teljesség kedvéért fölemlíteni mégis jónak láttam. Hozzá kell azonban fűznöm, hogy sem az egykori ügyiratokban, sem Decrett följegyzései-

*) 1837 szeptember hó 1-ével nyugdíjazták (1837. évi 3032. szám alatt).

ben erre nézve semmiféle nyomot nem találtam! Ha tényleg érte keserőség, Decrett edzett lelke, mely őt 50 éves szolgálata alatt munkára sarkalta, elég erős és elég nemes volt arra, hogy magába tudja zárni a keserőségeket is!

Nem tudtam megállapítani azt sem, hogy nyugalomba vonulása alkalmából érte-e őt kitüntetés?

Egy kis kézikönyvből azonban, amelybe teendőit jegyezte föl és amelyben kiadásait tartotta nyilván, azt állapítottam meg, hogy már 1838-ban utra készült, hogy királyi kihallgatásra menjen; utja azonban ebben az esztendőben ismeretlen okokból elmaradt.

1839 tavaszán azután megvalósíthatta ezt a szándékát s ezzel kapcsolatban azt a tervét is, hogy hazáját megismerendő, egy nagyobb szabású utat tegyen.

1838 április hó 23-án indult el nejével kocsin Bécs felé, ahová Pozsonyon át 27-én érkezett meg.

Itt tisztelgett az udvari kamaránál, meglátogatta ismerőseit és terve szerint bizonyára megjelent királyi kihallgatáson is.

Bécsben június hó 1-ig, tehát hosszasabban időzött, szórakozva színházak, muzeumok stb. látogatásával. Tett kirándulásokat, s egy ilyen útján fölkereste Mária-brunnt is, ahol akkortájt tudvalevőleg az erdészeti akadémia volt.

Június hó 1-én Pozsonyba utazott, ahol pár napot időzve Budapestre tért.

Innét azután június hó 14-én indult országjáró útjára!

Hajón Mehádiáig ment a Dunán. Innét Orsován, Lugoson át Dévára, majd Vajdahunyadra. Azt, hogy hol és mennyi ideig tartózkodott, talán mellőzhetem.

Kelet felé azután Vajdahunyad volt a legszélsőbb állomása, ahol több ismerőse lehetett, vagy pihenés czéljából maradt egy héten át.

Innét azután Aradon, majd Temesváron át utazott és Makón, Félegyházán át augusztus 13-án Budapestre ért vissza.

Budapesten ismét töltött pár napot s csak azután utazott Esztergomon át Korpona irányában Besztercebányára, ahova augusztus hó 22-én ért.

Ez a kerek négy hónapon át tartott és az akkori közlekedési viszonyok mellett nagyon is fárasztó ut*) bizonyíthat Decrett még akkor is nagy szívóssága és akaraterije mellett. De jellemzi ez az ut tudásvágyát és kollegiális érzületét is, mert bár a fél országot beutazta, az utirányt ez alkalomra akként választotta meg, hogy a magyarországi kincstári erdőbirtok tekintélyes részét megismerje s a kincstári erdészethél és bányászathél alkalmazásban álló tisztársait és kollegáit, valamint hosszu szolgálata alatt szerzett egyéb ismerőseit és barátait meglátogassa, mielőtt a közéletől visszavonul.

Mert Decrett bucsuzott ez alkalommal. Bucsuzott királyától, bucsuzott az udvari kamarától, mint sok éven át volt felsőbbségétől; bucsuzott a budai kamarától és bucsuzott Bécsben, Budapesten és az országban szerte lakó kollégáitól, barátaitól, ismerőseitől. Bucsuzott mindenkitől, mert ez a nagyenergiájú, tapasztalatokban gazdag és nagy tudású lélek ezután már valóban végleg visszavonul minden nyilvános szerepléstől.

Megtakarított garasain Besztercebányán, a mai Bethlen-Gábor-utczában szerzett házában visszavonultan éli további napjait.

A vizgyógymódért rajong; ezt tanulmányozza könyvek-ből és ezt alkalmazza gyakorlatilag már évek óta önmagán. S mert tétlenségben élni nem tud, könyvet ír a hidegviz

*) Költséges is volt, mert pontos jegyzetei szerint 1634 forintot költött ez utjára.

gyógyító hatásáról; czime*) szerint is „számos idevágó munka és saját tapasztalatai alapján“.

A 43 irott oldalra terjedő és 1840-ben befejezett kis munka szerint ő már 1834 év óta, tehát hat éve használja a hideg vizet teste ápolásához; s mint írja, kipróbált gyógy-módja részben helyreállította már megtámadott, sőt megbontott egészségét.

Alig tette azonban Decrett mindezt papírra, amikor 1840 decemberében megbetegedett.

A rendelkezésemre jutott abban a kis könyvecskében, amelybe teendőit és kiadásait jegyezte föl, 1840 november hó 26-ika után már csak egy decemberi följegyzés van, a kelet megjelölése nélkül.

Azután végleg megszűnnek a kis könyv adatai. Nem akad már dolga annak az itató-papírnak sem, mely az ettől az időtől eltelt hatvankilenc év óta ma is ott hever a könyvecskébe tintával irt jegyzetek utolsó mellett.

Decrett ágyba kerül, hogy onnét többé föl ne keljen! Erősen meghűlhetett, mert tüdőgyulladásba esik.

Január hó 6-án már oly rosszul érzi magát, hogy végrendelezik. Kubáth Károlynak, a besztercebányai ezüst-

1. kép. Az a besztercebányai ház, mely Decrett tulajdona volt.

*) Anwendung und Gebrauch des frischen und kalten Wassers nach Inhalt der mehreren Wasserbücher und auf mehrjähriger eigene Erfahrung gegründet und aufgestellt.

kohó gondnokának mondja tollba végakarátát. Tanukként Budatinszky György beszterczebányai káptalani nagyprépost és Weisz Nep. János őrkanonok vannak jelen. Ezek azután átveszik az eredeti végrendeletet, hogy a nagybeteg kívánsága szerint a székeskáptalannak adják át megőrzés végett.

Ezután már Decrett állapota mind rosszabbra fajul. Az erős szervezet nem tud megküzdeni a kórral, mely nálánál erősebb.

Január 18-án bekövetkeznek végórái. Tilles plébános ellátja az utolsókenettel . . . és ennekutána nemes lelke elhagyja porhüvelyét!

Kiszzenvedt . . .

Halálát özvegye, született Haberl Teréz Katalin, akivel harminczkilencz éven át élt boldog házasságban; fogadott leánya: Fazoldné Gejda Ágnes, az ennek férjhezmenetele után felnevelt rokonleány: Gasparetz Flóra és kiterjedt rokonság gyászolta, melynek minden tagja jóakaróját és legtöbbje jóltevőjét vesztette a boldogultban.

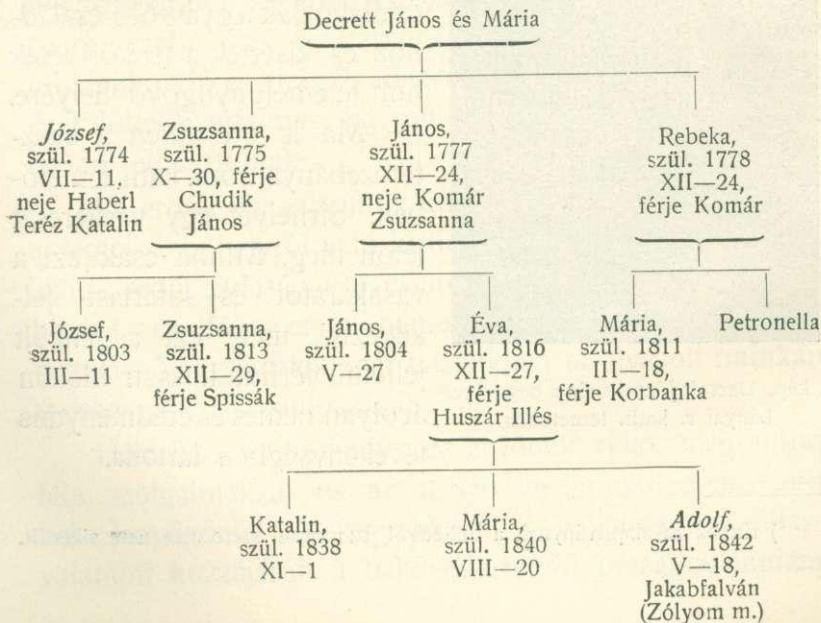
Az a szerető és nemes sziv ugyanis, amely a paraszt-sorból való 16 éves fiút a korán árvaságra jutott testvérei fölnevelésére sarkalta, a később fontos eszmék szolgálatába szegődött és annyi nehézséggel megküzdött nagy műveltségű és magas állásu férfiuban egyforma érzelmekkel dobogott, annak haláláig. Nem változott meg tehát akkor sem, amikor a beszterczebányai hatalmas uradalom erdőgazdaságának élére került. Tekintélyes állása daczára sohasem szégyelte alacsony sorban maradt rokonságát; sőt ahol csak szüksége jelentkezett, nem mulasztotta el, hogy erkölcsi és anyagi támasza legyen.

A már többször említett kis könyvecske, amelybe élete utolsó két évében napi teendőit és kiadásait jegyezte föl, igazolja, hogy rokonait még nyugdíjas, tehát szükesebb

körülményei között is segítette. Különösen támogatta pedig János öccse Éva leányát Huszár Illésné és illetve annak férjét, a Petőfi- és Deák-szobor nagynevű megalkotójának, Huszár Adolfnak*) a Besztercebányához közel fekvő Olmányfalván lakott szüleit, akikkel alacsony soruk és szükes körülményeik daczára sokat érintkezett.

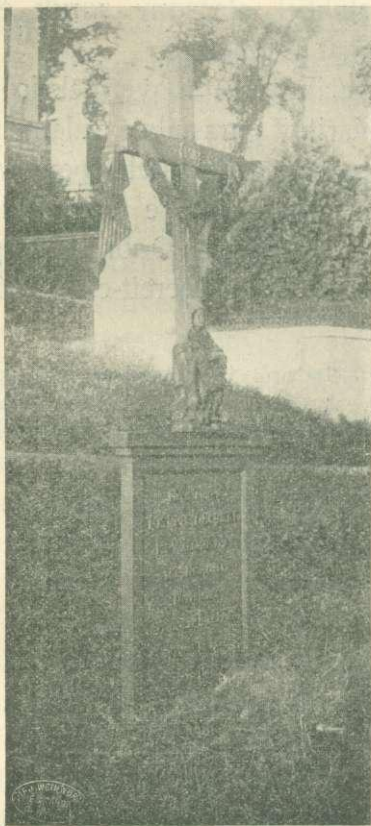
Végrendeletében is megemlékezik testvérei gyermekeiről. Gondoskodott arról, hogy megtakarított garasaiból valamely kevés nekik is jusson. Sőt elrendelte végrendeletében azt is, hogy alapítványként 50 forint biztos helyre tétessék le és annak minden éves kamatai szülőföldje, Dobrocs-telep népiskolai tanítója részére utaltassék ki, a Decrett-családból

*) Miután Huszár Adolf származását életrajzírói helytelenül mutatják ki, jónak láttam a pontos anyakönyvi adatok alapján a Decrett-családfáját összeállítani, kezdve Decrett József szüleivel és befejezve azt Huszár Adolf szobrászsal a következőkben:

származó gyermekeknek az írás és olvasásban való oktatása czimén.)*

A megboldogultat január 20-án temették el. Mint a város kiváló polgárát, a helyi szokásnak megfelelően azzal tisztelték meg, hogy nem a temetkezésre rendszerint használt délutáni órákban, hanem délelőtt 10 órakor vitték utolsó utjára, amelynél a gyászszertartást maga a káptalan nagyprépostja, Budatinszky György végezte megfelelő segédlettel.

2. kép. Decrett József sirja a beszercebányai r. kath. temetőben.

Kartársai, barátai és tisztelői, hatóságok és egyesületek képviselői megható részvétellel csatlakoztak a gyászoló családhoz és kísérték a fenkölt lélek hült tetemeit nyugovó helyére.

Kartársai, barátai és tisztelői, hatóságok és egyesületek képviselői megható részvétellel csatlakoztak a gyászoló családhoz és kísérték a fenkölt lélek hült tetemeit nyugovó helyére.

Ma is ott pihen a beszercebányai róm. kath. temetőben. Sirhelyét egy vaskereszt jelöli meg. Minha csak azt a vasakaratot és kitartást jelképezné, mely ezt a fenkölt jellemű férfit hosszú időközön át olyan nemes és eredménydús tevékenységben tartotta.

*) Ennek az alapítványnak a hollétéről tudomást szerezni nem sikerült.

III. Erdőgazdasági tevékenységének méltatása.

A XVIII. század vége felé, amikor már a nyugat országai mindjobban fölkarolják az erdőgazdaság kultuszát, nálunk is mutatkoznak jelenségek, amelyek egy jobb jövő előjeleit sejtetik.

Eszterházy Ferencz gróf és Scultéti Ferdinánd ellenjegyzése mellett Mária Terézia királynő 1769 december hó 22-én kelt elhatározásával kiadja terjedelmes rendelkezését „a fáknak és erdőknek neveléséről és megtartásáról“.

Nevezetes királyi „rendelet“. Fölhivja az ország figyelmét az erdők föntartásának jelentőségére. Kitanítja az erdők okszerű használatára, felújítására, azok nevelésére és gondozására.

Nagy értéket az iratnak éppen az ad, hogy legfelsőbb helyről, királyi székéből először hirdetik Magyarországon, hogy „mely nagy és hasznos dolog légyen az, ha az erdők mindenkori jó és virágzó állapotban tartatnak; káros ellenben és fölöttébb ártalmas, ha minden különbség nélkül vágatván, elpusztulnak“.

Az erdők és a bennük üzendő gazdaság jelentőségének a legfelsőbb helyről való hirdetése csak megerősíti a nyugat állami erdőgazdaságai tevékenységéről hazánkban szállongó híreket, és fokozza a német erdészeti írók egymásután megjelenő és akkortájt már hazánkban is olvasott munkáinak érdekességét és fontosságát.

Hozzájárult mindehhez az erdőnek akkor még mindenféle szolgálomakkal és az urbéri viszonyból eredő terhekkel lenyüggözött és egyébként is elhanyagolt állapota, valamint hozzájárult a bekövetkezendő országos fahiánytól

való indokolatlan félelem;*) ami különben szinte minden nemzet gazdasági életében megállapítható jelenség és előhírnöke az erdőgazdasági fejlődés megindultának.

A vázolt körülmények között nem csoda, hogy e tájt a kormányhatalom már hazánkban is állandóan programmon tartja az erdők fõntartásának elõsegítését, azok konzerválásának biztosítását és az erdőgazdasági érdekek istápolását!

Kormányintézkedés alapján már 1780 körül kezdetét vette a kincstári uradalmak felvétele, térképek szerkesztése és az erdőállományok becslése.**)

Az 1770-ben Selmezbányán létesített bányászati akadémián 1807-ben erdészeti tanszéket szerveznek és azt a jeles Wilkessel töltik be.

Szerveznek 1807-ben négy országos fõerdõfelügyelõi állást, hogy az erdők fentartásához füzött fontos államgazdasági érdekeknek érvényt szerezzenek.

Az ekként hazánkban elõször ébredõ erdészet tavaszi szellõje Decrett fogékony lelkére is nagy hatással volt, és mindenesetre jelentékeny befolyást gyakorolt arra, hogy a 14 éves korától az erdőgazdaság szolgálatában nevelkedett fiatalember mohó érdeklõdéssel olvassa a német erdőgazdasági munkákat és ezuton magának jeles ismereteket szerezzen.

Munkásságának tanulságos eredményei igazolják, hogy Decrett József mint autodidakta fogékony eszével és szívós kitartásával kiválóan kiképezte magát. Nem csoda tehát, hogy amikor az erdészet fejlesztésének szolgálatában

*) A budai helytartótanács 1755-ben elrendelte, hogy a bányavárosok mocsaras és nedves helyeken füzfákat ültessenek és ezzel elejét vegyék az elõreláthatólag bekövetkezendõ tüzfahiánynak.

**) Ennél a munkálatnál nyert alkalmazást Decrett is, amikor a kincstári szolgálatba állott.

Részlet az óhegyi m. kir. erdőgazdálkodás Medvédülő (Medvedza) nevű
jegenyefenyveséből, amelyet Decret József idejében ujtottak föl.

a kormánytevékenység is megindult és ehhez alkalmas erőket kerestek, az intéző körök figyelmét Decrett József kiváló egyénisége nem kerülhette el.

Az új éra szinte első választottja Decrett József, akit 1807-ben a breznóbányai erdőbírói állásban ideiglenesen alkalmaznak, 1808 februárban pedig oda őt már véglegesen kinevezi I. Ferencz király.

Fellebbvalói megtisztelő bizalmából a gyakorlati szolgálatban eltöltött 20 év bőséges tapasztalatával és a magán-szorgalomból oly nagy tudásvágygyal elsajátított szép elméleti ismeretek birtokában jutott Decrett e tekintélyes állásba.

Tőle munkát és sikereket vártak; az ő vasakarata és tetterős lelke munkára vágyott!

Alkotni, teremteni kívánt, amihez az a birtok, amelyet gondjaira bízta s amelyet ő hosszú idők során oly behatóan és részleteiben megismert, bőséges alkalmat is nyújtott.

Decrett életéből az állam szolgálatában addig eltöltött, bár éppen nem meddő 20 év inkább a tanulás és tapasztalatszerzés idejére esik, míg a breznóbányai erdőbírói állásba jutástól a szolgálata végéig eltelt 30 esztendő annak az eredményekben gazdag tevékenységnek ideje, mely különösen érdemes a méltatásra!

Munkásságának kellő megértéséhez és helyes méltánylásához ki kell azonban emelnünk mindenekelőtt, hogy a mai besztercebányai erdőgazdasági uradalom egész területén és így az annak felső részét alkotó, ugynevezett breznóbányai kerületben is, az erdők épp oly, sőt állithatjuk, hogy elhanyagoltabb állapotban voltak akkor, amikor Decrett József 1807-ben a breznóbányai erdőbírói állásra került, mint amilyen elhanyagolt volt az erdők ügye egyebütt, széltében az országnak.

A breznóbányai akkori kamarai uradalom területén a bányászat és vele kapcsolatban a kohók üzeme visszafejlődésben lévén, ez a körülmény a bányászat szolgáltatában állott erdőgazdaságban is éreztette nyomasztó és káros kihatását.

Ennek az egyéb gazdasági és politikai viszonyok miatt is kedvezőtlenül befolyásolt, erősen dekadens állapotnak káros jelei nemcsak az uradalmi szolgálat hiányos ellátásában, de az egész uradalom területén egyéb körülmények megnyilvánulásában is észlelhetők voltak.

Rendszertelen fahasználatok, nagy fapazarlással. Elhanyagolt vágások, amelyekben még magfákat is alig hagytak és amelyekben a tulhajtott legeltetés az erdők természetes felújulásának útját állta, mert a jogosultak és jogosulatlanok aránytalan számban tartott marhája mindent tönkretett. Sok helyütt már kopárosodó vágások, a pásztorok tüzétől elpusztított hegyoldalak. Az erdők egyébként tele foglalásokkal, jogtalan irtásokkal.

Ez a képe a másfél-százezer holdas besztercebányai kamarai uradalomnak a XIX. század elején. Akkor tehát, amikor már a kormányhatalom is felismerte az erdőgazdaság nemzetháztartási jelentőségét és törekvése az erdők konzerválására és a bennük üzendő gazdaság fejlesztésére irányult.

Megállapította különben az uradalom ezt az elhanyagoltságát az ott 1807-ben eljáró u. n. Majláth-Drevenák-féle királyi kiküldött bizottság is, melyben már erdészeti szakértő is szerepelt Duschek Ferencz budai főerdőfelügyelő személyében.

Ez a bizottság jelentésében többek között az erdők fölmérésének s a birtokviszonyok rendezésének, a legeltetés megfelelő korlátok közé szorításának és szabályozásának s az erdők konzerválásának szükségét hangoztatta

és mindenesetre az első inicziatívát szolgáltatta ahhoz, hogy ez az uradalom a gazdasági fejlődés útjára tereltesse.

Decrett Józsefnek a bizottság eljárása után pár hóval breznóbányai erdőbiróvá történt kinevezése ezzel a királyi bizottsági erdőbejárással bizonyára szoros kapcsolatban van.

Decrett József megértette feladatát. Fáradtságot nem ismerő munkakedvvel és lelkesedéssel látott a reá váró feladatok megoldásához.

A folyó hivatalos ügyek ellátásán kívül első feladatának tekintette, hogy rendezze a felügyeletére bízott birtokon az irtások és foglалások ügyét s ezzel az erdők konzerválásához s a birtokállomány biztosításához az első lépést megtegye.

El is végezte ezt a munkát az akkori erdőközi, fekete-garami, kisgarami és olaszcai erdészségek kerületében.*) Mintegy 38.000 hold erdőbirtokon eszközölte a fölvételt, mely abból állt, hogy vázlatos térképeket készített a foglалásokról s azokat birlalóikkal jegyzőkönyvileg letárgyalta.

A jegyzőkönyvek hatalmas köteteinek egész sorozata tanúsága ma is annak a nagy munkának, melyet Decrett az állami birtok jogviszonyainak rendezése érdekében oly odaadó buzgósággal és ma is például szolgáltni hivatott pontossággal kifejtett.

Nagy lelkesedéssel és különös előszeretettel fogott a telepesmunkás-kérdés rendezéséhez, amely ennek a birtoknak akkor már rákfenéjévé kezdett lenni.

Mint telepes favágómunkás-család sarja, ismerte ezt az ügyet, annak teljesen elhanyagolt és kuszált voltát.

*) A mai mihálytelki, dóbrocsi, karámi, sziklai, kisgarami, cserpataki és rezsőparti erdőgondnokságok és Breznóbánya szab. kir. város erdőbirtoka.

Ismerte annak úgy a munkásságra, mint az uradalomra káros és tarthatatlan kialakulásait. Egyfelől emberi érzése és igazságszeretete, másfelől az erdőgazdaság iránt való lelkesedése megerősítette lelkében az évszázadok alatt teljesen elfajult állapotok tarthatatlanságát.

A kincstári munkástelepek viszonyaiban kialakult akkori zilált állapotnak vázolására elég talán felemlitenünk, hogy azoknak a kincstári mezőföldeknek a használatát, amelyek arra voltak hivatva, hogy a munkásoknak bérpótléku szolgáljanak, a hosszú idők során egyes jobbmóduak a szegényebektől megváltották. Az újabb generációk földekhez meg egyáltalán nem tudtak jutni másként, csak irtások és foglalások révén, tehát tiltott utakon.

Egyes jobbmóduak csordákat hajtottak a legelőkre, a szegényebbek pedig kiszorultak, mert egyáltalán nem maradt legelőjük. Az érdekeikben ellenfelek azután nem egyszer bosszúból egymásra gyújtották az erdőt, fölperzselték a hegyoldalakat. Mások pedig kiméletlenül legeltették a vágásokat s a nyájaik és csordáik útján üzött féktelen garázdálkodásaikkal kizárták azt, hogy e hegyvidéknek az erdő felujulásakor annyira kívánatos nyugalma meg legyen.

Az erdő, főleg a telepekhez közelebb fekvő részeiben a pusztulás képét mutatta, a munkásnép számottevő részének igényei pedig kielégítve egyáltalán nem voltak.

Meglazult emellett a munkások között a fegyelem; s mert a művek üzeme nagyon is alászállt s így tüzelőfára és faszénre sem volt oly nagy arányokban szükség, nagyon megapadt az erdei munka s így keresethez sem jutott a telepek lakossága.

Decrett ezért fölmérte a feketegarami és cserpataki összes kincstári mezőgazdasági földeket, azokról pontos

térképeket készített. Kiszámította ezután területüket s a szolgálati idő arányában megállapított kulcs alapján föl-osztotta azokat a kincstári munkástelepek lakói között.

Egybeállított igen alapos részletes törzskönyvet is, és megszerkesztette a munkástelepek lakói föld-, marhatartásbeli és egyéb járandóságainak szabályzatát; amelyhez azután a főbányagrófi hivatal is hozzájárult és amelyet az udvari kamara 1811. évi 4945. számú rendeletével jóvá is hagyott.

Megszerkesztette végül a telepés erdőmunkások szolgálati és szervezeti szabályzatát és azt is előterjesztette felsőbbségének.

Hogy pedig mindez milyen alapvető, nagy és nehéz munka volt, igazolhatja már az az egy körülmény is, hogy az ez időtől eltelt kerek száz esztendő óta Decrett megállapításain, amelyek, mint később látni fogjuk, az uradalom kincstári telepésmunkásaira nézve általánosítva lettek, mind a mai napig nem változtattak.

Sokat tett az erdők használatának szabályozása és belterjesebbé fejlesztése érdekében is.

Az akkori erdőközi erdészség kerületében*) bevezette a gyéritési eljárást az u. n. kasszenítéssel**) kapcsolatban, hogy a fiatal faállományok záródása folytán életképtelenné váló törzseket értékesíthesse!

Már ekkor, tehát breznóbányai erdőbíró korában nagy munkásságot, soha el nem hervadó érdemeket szerzett Decrett az erdőfelújítás, valamint a kopárfásítás körül kifejtett tevékenységével.

*) A mai mihálytelki erdőgondnokság és a breznóbányai városi erdőbirtok.

**) Kasszenítésnek nevezik e vidéken ma is azt a szénítő eljárást, amikor nem állandóbb szénítő helyeken és nem ürméterekben termelt fából egybeállított rakásokban égetnek szenet, hanem hosszabb-rövidebb tört részekből ott készítenek kisebb szénítő rakást, ahol ilyen anyag rendelkezésre áll.

Amint már vázoltuk, az egész uradalmat igen elhanyagolt állapotban találta az 1807-ben ott eljáró Majláth-Drevenák-féle királyi bizottság.

Bizonyára a bizottságban szakértőként résztvett Duschek főerdőfelügyelő közbenjárása folytán ennek a királyi bizottságnak javaslatára rendelte el az udvari kamara, hogy az uradalomban még nem ismert és nem alkalmazott mesterséges erdőtelepítéssel tegyenek kísérleteket s ez uton a nagy területeken letarolt, tönkregeltetett, sőt legtöbbször le is égett és ijesztően kopárosodó hegyoldalak betelepítése, a rosszul végrehajtott és ezért nem sikerült természetes felújítások pótlása, valamint a széltörések miatt vagy más okokból eszközölt tarvágások felújítása biztosítható legyen. Költségeket is folyósíthattak mindjárt e célra, mert már 1809-ben, tehát a királyi bizottság eljárása után alig 1½ évvel kísérletek folynak az uradalomban a mesterséges erdőtelepítés körül.

Bizonyára a rendelkezésre állott, aránylag kevés költség és a sürgős felújításra váró területek nagysága miatt, és mert az kezdetben egyszerűbbnek is látszott, először a vetéssel próbálkoznak.

Az uradalomban az elmúlt őszön gyűjtött luczfenyő és a budai főerdőfelügyelőség részéről küldött vörösfenyőmaggal kezdik a kísérleteket. A breznóbányai kerületben maga Decrett József erdőbíró, Steiner erdőközi erdészszel és Kabszay famesterrel végzi a próbákat, a besztercebányai kerületben pedig Zapotil és Mastalircz erdészek hajtják végre a kísérleteket.

Arra nézve, hogy mily arányban és mily költségekkel végezték e munkát, az akkori időből reánk maradt következő egybeállítás szolgálhat fölvilágosítással:

Az 1809-ben végzett erdőtelepítési kísérletek adatai.

Tételszám	Az erdőtelepítési kísérlet helye		Az erdőtelepítési kísérletet végrehajtotta	A kísérlet végre- hajrásának ideje		Vetéshez fel- használtatott szárnyatlan		A betelepített terület	A felmerült költségek						
	erdő- gondnokság	erdőrész		év	hó	font	font		□-öl	a mag értéke		a munka költsége		összesen	
								luczf.		vörösf.	K	f	K	f	K
1.	Olmányfalva	Lelekova	Zapotil erdész	1809	ápr.	221	—	} 1600	28	88	} 6	—	49	40	
						—	5		14	60					
2.	Olmányfalva	Lelekova	Zapotil erdész	1809	"	110	—	} 570	800	14	40	2	24	16	64
3.	Óhegy	Na druhej strani	Mastalircz erdész	1809	"	68	2		22	40	—	—	—	—	—
4.	Benesháza	A nagy Benyuszka eleje	Decrett erdőbiró Kabszay famester	} 1809	}"	102	—	} 2130	20	24	28	96	49	20	
5.	Mihálytelek	Pod lipou	Decrett erdőbiró Steiner erdész						1809	"	25	—	500	4	60

Az első kísérletek eredményéről följegyzések nem maradtak reánk. Csak azt tudjuk, hogy a további években is végeztek ilyen kísérletező munkát, de még mindig elég szerény keretben.

Decrett lelkesedett a mesterséges erdőtelepítésért, mert lelkesedett a gondolatért, hogy az uradalom tönkrement hegyoldalait ekként még sikerül visszaadnia az erdei tenyészetnek. Jóindulatu szándékainak végrehajtásában sok nehézséggel kellett megküzdenie; mindez azonban nem tompította lelkesedését, sőt megedzette kitartását.

1812-ben, tehát éppen most száz esztendeje, bő magtermő év következett be, s ezzel egy kedvező alkalom kínálkozott ahhoz, hogy aránylag kevés költséggel nagyobb-szabású s a kerületére számottevőbb munkát végezessen e téren és ezzel a tulajdonképpeni kopárfásítás nagyjelentőségű munkáját megkezdje.

Megszerezte valahogy a kívánt hitelt és gyűjtetett is több mint 2400 mérő luczfenyőtoaszt. Nem volt azonban embere, aki a gyűjtött toasztanyag továbbkezelésében és a magpergetésében gyakorlati jártassággal bírt volna.

Burgsdorf munkája után maga elméletben ismerte ugyan az eljárást, mégis, mert a gyakorlati végrehajtást más irányu elfoglaltsága mellett egyedül nem végezhetette és mert úgy értesült, hogy Körmöczbányán már volna egy magpergető, odaküldötte Steiner mihálytelki erdészt, hogy azt megtekintse és az ott követett eljárásokról tájékozást szerezzen.

Már ez év telén föllállítja az első magpergetőt s megszerzi a magpergetéshez szükséges eszközöket. Tavaszon (1813) és nyáron át azután a nap természetes meje elvégzi a pergetést, s rostálással mintegy 250 mérő szárnyatlan luczmagot termel s nagy gonddal és körültekint-

téssel, de másfelől lelkesedéssel lát a mesterséges erdőtelepítés első nagyobb szabású munkájához

Nem szegték ugyanis kedvét és lelkesedését az eddig fölmerült nehézségek, és az a körülmény sem, hogy közvetlen fölebbvaló hatósága, a beszterczebányai bányakamarai erdőhivatal, selmeczbányai főbányagrófi hivatal e tekintetben addig sem támogatásban, sem utmutatásban nem részesítette.

Maga írja, hogy: „sem föllebbvalóim, sem alárendeltjeim ez irányban járatosak nem lévén, több erdészeti munkából gyűjtött alapelvek és eltanult elméletek alapján s a budai főerdőfelügyelőség jóakaró irányítása és támogatása mellett kezdettem meg a mesterséges erdőtelepítést“

A gyűjtött és kipróbált magot nagyrészt a mai rezsőparti erdőgondnokság sebeséri völgyében, több mint 20 év óta lepusztítva álló hegyoldalakon, a munkálathoz kirendelt Zünke és Petykó nevű végzett erdészeti akadémiai hallgatók igénybevétele mellett, mint maga írja: „bizonyos aggodalom és sokféle kísérletezés után“ vettette el.

Ezzel a munkával tehát megkezdette Decrett a kopárfásítást és az erdők rekonstrukcióját a beszterczebányai uradalomban; amely téren azután, mint látni fogjuk, elévülhetetlen érdemeket szerzett.

Nem érdektelen itt leszögeznünk, hogy Magyarországon ez az első, okmányokkal is igazolható tevékenység a kopárok mesterséges fásítása körül. Ennek a körülménynek a megállapítása pedig annál kevésbé lehet érdektelen, mert mint közismeretű, a földművelési kormányzat éppen mostanság nagyarányú akciókat kíván megindítani a kopárok befásítása érdekében. Azt a munkát kívánja tehát nagyszabású kormánytevékenységgé kifejleszteni, amit éppen most 100 esztendeje annyi lelkesedéssel Decrett József kezdett meg.

Ugyanebben az esztendőben (1813-ban) létesítette az első csemetekerteket, és azokban azután luczfenyő-, valamint a Duschek Ferencz főerdőfelügyelő közbenjárása folytán Tirolból került magból vörösfenyő-, majd később ezenkívül jegenyefenyő-, juhar-, kőris-, hárs- és bükkcsemeteket nevelt.

A történeti igazság kedvéért nem lesz itt érdektelen följegyeznünk azt sem, hogy Decrettnek a fennebb leírt és foltvetéssel végrehajtott első nagyobb szabású mesterséges erdőtelepítése nem sikerült a kívánt módon.

A fölöttébb kedvező csiraképeségü magból ugyanis tulsok kelt ki a foltokban; úgy hogy azokat azután gyomlálással ritkította meg.

Ez a félsiker sem vette el a kedvét, sőt azokra a további próbálgatásokra sarkalta, amelyek révén többek között a magvetés terén is oly páratlan sikereket ért el.

Duschek Ferencz főerdőfelügyelő élénk figyelemmel kísérte Decrett tevékenységét és munkássága elismeréreméltó eredményeit. Ott járt az uradalomban 1909-ben, majd 1912-ben s módjában volt párhuzamot vonni annak többi részében és a Decrett kerületében kifejtett tevékenység eredményei között.

Módjában volt azonban megállapítania azt is, hogy sem a besztercebányai erdőhivatal, sem a bányakamarai előljáróság egyáltalán nem igyekeznek a nagyon elhanyagolt erdőgazdaság állapotán javítani s hogy ilyen körülmények között az uradalomban 1807-ben eljáró Majláth-Drevenák-féle királyi bizottság javaslatai, érvényre nem jutnak, végrehajtva nem lesznek s Decrett törekvései és legjobb indulatu szándékai is nagyobb részt megtörnek főlebbvalói ósdi felfogásán, de még inkább nemtörődömségén.

Ezért azután amikor 1813-ban beszámolt a besztercebányai bányakamarai uradalomban tett utazása tapasztala-

tairól, leplezetlenül reámutatott arra, hogy az erdők állapotát és az azokban üzött gazdaságot egyáltalán nem találta rendben. Reámutatott arra, hogy az erdők legtöbbhelyütt minden terv és a szabályszerű gazdálkodásra való tekintet nélkül egészen önkényesen használtatnak, miért is elengedhetetlenül szükségesnek jelezte, hogy ennek a rendszertelen eljárásnak az erdők fölmérésével és okszerű gazdasági módok behozatalával most már az uradalom egész területén vége vessék. Kivánatosnak jelezte ezért, hogy ne a művek közelében és a völgyek elején vágassanak és pusztíttassanak az erdők, hanem hogy a völgyek mélyén elterülő érintetlen faállományok is használatra kerüljenek.

Mindezek biztosítása érdekében két völgybe, a kővizi és sebeséri völgyekbe erdei munkások telepítését javasolja, és feltétlenül szükségesnek jelzi vizgyűjtők építését.

A természetes uton föl nem újított s a szertelen legeltetéssel tönkresilányított terjedelmes vágásterületek beerdősítését sürgeti és ennek a célnak a biztosítása érdekében többhelyütt magpergetők létesítését jelzi kivánatosnak.

Kiemeli Decrett kiváló tevékenységét s főleg jóra való törekvéseit és terveit. Kiemeli azonban azt is, hogy felsőbb-sége érdeklődésének és támogatásának hiánya Decrett munkásságát nagyon megbénítja, tevékenységét kellő mértékben érvényesülni nem engedi.

Duschek főerdőfelügyelő előterjesztésének hatása nem maradt el. Erélyes intézkedések tétettek az erdők konserválása, rendszeres használata és felujításának biztosítása érdekében.

Nem valószínűtlen, hogy az erdőmesteri állás még ez év végén, vagy a következő év legelején ebből az előterjesztésből folyólag ürült meg, de mindenesetre jelentékeny része volt ennek az előterjesztésnek abban, hogy a

bányakamarai erdőhivatal élére már 1814 február havában Decrett Józsefet nevezte ki I. Ferencz király.

Az erélyes intézkedések végrehajtása és az annyira kívánatos gazdasági rend megteremtése tehát Decrett Józsefre hárult.

Decrett nem is késik a Majláth-Drevenák-féle királyi bizottság javaslatainak és a Duschek főerdőfelügyelő újabbi jelentésének értelmében kiadott rendeletek intenczióinak megfelelő munkálatok végrehajtásával.

Gondoskodik, hogy az irtványok most már az egész uradalomban összeirassanak, a foglалások birlalóikkal jegyzőkönyvileg rendeztessenek, hogy ekként az egész birtok konzerválásának első föltételét biztosítva, a további rongálásoknak gátat vessen.

Az éveket igénybevevő ezen nagy munka ideje alatt gondoskodik arról is, hogy a használatok a lehetőségig szabályoztassanak s a természetes felújítás érdekeinek szolgálata mellett lehetőleg gazdaságosan hajtassanak végre.

Mindennek okából sokat jár a helyszinén, közvetlen érintkezéssel igyekszik alárendeltjeit az okszerü gazdasági eljárásokba bevezetni. Oktat, nevel, felügyel a munkák végrehajtására, rendelkezik, irányít, és mint az erdőügyek lelkes apostola, mindenkit tevékenységre buzdít. Szabályozza a hivatala központi szolgálatát, kifelé időleges rendeletekkel s az intézkedési könyvekbe irt utasításokkal igazgat, de mindenkép előkészíti a talajt a gazdaság végleges és gyökeres megreformálására.

Csak négy évi, az egész uradalomra kiterjedő ilyen előkészítő tevékenység után, 1818-ban jut ahhoz, hogy megkezdhesse azoknak az erdőgazdasági szabályrendeleteknek a szerkesztését és kiadását, amelyek Decrett nagy elméleti és gazdasági tudásáról tesznek tanubizonyságot.

Ezen időtől azután szolgálata végéig szinte szakadatlanul jelennek meg azok a szabályzatok, amelyek alapját vetették meg egy okszerű gazdasági rendszer és fejlődés kialakulásának. Nyugodtan láthat munkához, mert többsége teljes bizalmát bírja s jóindulatu támogatására számíthat. *)

Mély bölcseségére és kifejtett nagy gyakorlati érzékére vall az a fölfogása, amelylyel az elhanyagolt állapotban átvett uradalom erdőgazdaságának helyes irányba terelését a birtokhatárok állandósításán kívül egyfelől a birtokterhek és jogosultságok szabályozásának, másfelől a személyzet és főleg az erdőgazdasági teendők végrehajtására hivatott munkások kioktatásának, a reájuk váró teendők és munkák szabályokba foglalásának és a szabályok betartásának előfeltételéhez fűzte.

Mint gyakorlati ember és mint olyan, aki munkáscsaládból származott, tudta becsülni értékét az erdőmunkás ügyességének és jórahalóságának, de ismerte azokat a feltételeket is, amelyek árán azok jórahalóságát megteremteni, elősegíteni és megtartani lehet.

Tudta, hogy az erdei munkák révén biztosított anyagi boldogulás és a szigorúsággal párosult jólelkü elbánás legfőbb feltétele az erdei munkás jórahalóságának. De tudta azt is, hogy az erdei munkás anyagi boldogulását nem a szertelen állattenyésztés és az ennek kapcsán gyakorolni kívánt korlátlan legeltetés segíti elő; mert ennek alapfeltételét az állandó és biztos keresetet nyújtó erdőgazdasági munka alkotja.

Tudta végül azt is, hogy az erdőgazdasági munkást

*) Serényi János grófról, aki az 1818—1821. években volt beszttercebányai kamarai előljáró, okmányokkal igazolhatóan sikerült megállapítanom, hogy lelkesen karolta föl azokat az eszméket, amelyek szolgálatába Decrett szegődött.

az olyan foglalkozás, mely eltereli rendes élethivatásától, végeredményében dologkerülésre szoktatja és ha pillanatnyilag és látszólag talán anyagi jólétét is segíti elő, végeredményében anyagi romlására vezet.

Ilyen fölfogásból kiindulva, a munkástelepeken nagy arányokban üzött és jogosulatlanul kiterjesztett marhatartás és ebből folyólag majdnem az egész uradalom mérhetlen gazdasági kárával elfajult erdei legeltetés korlátozására 1820-ban az egész hivatal kerületében összeírja a munkások marháinak a számát. Összegyűjti a marhatartás szabályozására eddig kiadott rendeleteket és intézkedik, hogy a marhalétszám minden éves megállapítása mellett az idevonatkozólag érvényben levő s az ügy szabályozására szolgáló rendeletek végrehajtassanak.

1828-ban résztvesz abban a regnikoláris bizottságban, mely a munkástelepeken kívánatossá vált összeírások és helyszini tanulmányok eszközlése végett küldetett ki.

Erről az eljárásról azután egy nagyszabású és a kérdést teljesen felölelő előterjesztésben számolt be, bemutatván egyben a garammenti munkástelepek szervezetének, a munkások javadalmazásának és kötelességeinek szabályozására és a kincstárhoz való viszonyának teljes rendezésére irányuló azt a nagyszabású tervezetet, amelyet azután felsőbbbsége el is fogadott s amely újabb szervezési rendelkezések híján ma is irányadóul szolgál a kincstári telepes-munkások jogviszonyainak elbírálásánál.

Hogy a szaporátlan, rendszertelen, de emellett nagy fapazarlással is járó s addig kizárólag fejszével végrehajtott fadöntést okszerübbel cserélje föl, 1825-ben a fűrészszel való fadöntés meghonosítása érdekében tette meg intézkedéseit. Ennek a céljának sikere érdekében ki-
eszközölte felsőbbbsége engedélyét ahhoz, hogy Stájerország-

ból erdőmunkásokat hozathasson, akik a zólyommegyei erdőmunkásokat az új döntési módra és a fűrész használatára betanítsák.

Aki ismeri az őstermelő munkásnép konzervatizmusát és görcsös ragaszkodását az őseitől reámaradt gazdasági szerszámokkal való foglalkozáshoz és ismeri ellenszenvét a munkája módjában szándékoltt minden ujitással szemben, az, de csakis az tudja méltányolni az ilyen akció eredményes voltának jelentőségét.

Kezdetben tényleg nem szívesen, sőt kifejezett ellenszenvvel fogadták a munkások ezt az ujitást. Később azonban, amikor számos próba és versenydöntés után beigazolva látták a fűrészszel való könnyebb és gyorsabb munkát és miután az új eljárásra szabályzatilag is szorítva lettek, ez a döntési mód okozatosan tért hódított és végre általánosan elterjedt.

Fölöttébb érdekesek és még ma is tanulságosak a fatermelő- és szénégetőmunkák eljárásainak elég terjedelmes szabályzatai. E munkák minden részletére kiterjedő utasítások ezek, amelyek emellett a munkák rendjének szabályzatait s a munkások kötelességeit is részletesen tartalmazzák.

Ilyesféle utasításokkal a kincstári erdőgazdaság manapság nem rendelkezik, pedig azok czélszerűségét és jelentőségét tagadni nem lehet.

A nyugat országokban végzett erdőgazdasági tanulmányutam alatt akadtam efféle rendszabályokra, de egyikét sem találtam oly gondos körültekintéssel kidolgozottnak, mint Decrett szabályzatait. A külföldi efféle szabályzatok csak a munkások általános kötelességeit és legfeljebb a munkarendet tartalmazzák, míg ezek az utasítások a munka végrehajtásának módját is részletesen körülírják és egyszerű, de

világos szavakkal az erdőgazdaság vezetőjének úgy, mint az erdei munkásnak egyformán szolgálnak részletes utbaigazitással.

Ezen utasítások különös jelentősége Decrettnnek az a kiváló ügyessége, amelylyel ő az erdőgazdaság vezetőjétől az utolsó munkásig mindenkiel megértetni tudja azokat a föladatokat, amelyek a gazdaság okszerűségéhez vezetnek.

Az erdőgazdaság minden gyakorlati teendőjével, úgy mint az elmélettel és a messze időkre körvonalozott célokkal tisztában lévő éles fölfogásu elme képes csak a gyakorlatiasság, a céltudatosság és az okszerűség minden kellékével bíró efféle alkotásokra.

Az erdőhasználás legfőbb teendőit magukban foglaló ezen utasításokon kívül ki kell emelnünk a fatermelési előírányzatok megszerkesztésére, a fajelölésre, a jelölt törzsek becslésére és a termelt anyag fölvételére vonatkozó szabályzatokat, amelyekkel az erdőtiszteknek ezen eljárásukhoz részletes utbaigazitásokkal szolgál.

Az erdőfelujítás és illetve erdőtelepítés szolgálatának szabályozása körül Decrett szintén bölcs előrelátással s az adott körülmények mérlegelése mellett tette meg intézkedéseit.

Amikor ugyanis még alárendeltjeit a rendszeres fahasználatokhoz kellett szoktatnia, amikor nagy térfogatu kopárok és elhanyagolt vágásterületek beerdősítése várt végrehajtásra, tehát sokoldalú és nagy tevékenységre volt szükség ahhoz, hogy az elmúlt idők lényeges mulasztásai pótolttassanak; és amikor végül mindeme munkákra személyzetét még begyakorolnia is kellett: csak természetes, hogy nem érvényesithette mindjárt egy belterjes erdőgazdaság irányelveit! Meg kellett tehát elégednie olyan eljárásokkal, amelyek az adott körülmények között és azoknak megfelelőleg vezettek a gazdasági föladatok megoldására.

Részlet az óhegyi m. kir. erdőgondnokság Szarvasdülő (Jelenszka) nevű egykor kopár hegyoldalából, melyet Decret József idejében erdősítettek be.

Kezdetben helyszíni eljárások kapcsán szóbeli utmutatásokkal és ad hoc kiadott rendeletekkel szabályozza az erdőművelés eljárásait. 1818-ban azonban már szabályzatban intézkedik bizonyos erdőművelési teendőkre nézve.

Igy elrendeli például, hogy a vágásokat maga az erdőtiszt jelölje, alárendeltjei pedig gondoskodjanak egyfelől az iránt, hogy a fahasználatok e jelölés értelmében hajtassanak végre, másfelől pedig, hogy a jegenyefenyves és lomblevelű erdők fokozatos felújító vágásaiban állva hagyandó fapéldányok sértetlenül maradjanak vissza.

Legfeljebb a luczfenyőállományokban enged tarvágásokat, „hogy mindez által legalább a Mária Terézia-féle erdőrendtartás előírásai érvényesüljenek addig is, amíg más utasítások lesznek kiadhatók a természetes erdőfelújítás érvényesítése érdekében“.

Elrendeli ugyanekkor, hogy a fahasználatok a lehetőségig télen foganatosittassanak; bizonyára a fatartósság biztosítása, de főleg az alátelepedett fiatalos védelme érdekében; mert egyebütt az iránt is intézkedik, hogy mindazt, aki nedvkeringés idejében vág vagy ereget fát, erdőkártevőkként bírálják el.

Meghagyja, hogy túlkoros fapéldányok a vágás terén vissza ne hagyassanak s a gally és ág összehordassék.

És elrendeli, hogy az erdőtisztek különféle magot gyűjtesenek, elvárva, hogy azok elvetését, valamint a csemeteültetést örömmel és odaadással hajtják végre, s hogy szorgos utánjárással gondoskodnak a szükséges pótlások biztosításáról.

Utasítja az „erdészségeket“, hogy a felújított területeknek a teljes nyugalmat biztosítsák, azokat a legeltetést tilalmazó táblákkal lássák el; megjegyezvén, hogy ott, ahol ilyen tilalmi jelek nincsenek, a legelő károk be nem jelenthetők, annál kevésbbé büntethetők.

Már ezek is meglepő gazdasági előírások, ha meggondoljuk, hogy ezek Magyarországon, ezelőtt 93 éve adattak ki, s ha hozzávesszük, hogy a tényleg végrehajtott erdőművelési munkáról a reánkmaradt okmányok szerint már akkor, sőt már ezt megelőző 10 évről (1908-tól), tehát több mint 100 esztendő előtti időről gondosan kiállított erdőművelési nyilvántartók, rendszeres erdőművelési költség számlák készültek, amelyek ma is igazolják, hogy hol, mennyi és milyen fanemű magot, mily területen, mily költséggel és kinek felügyelete mellett vetettek el, illetve csemetét hasonló értelemben mily területen mennyit ültettek.

És nem lehet érdektelen följegyeznünk, hogy Decrett már akkor az elegyes faállományok telepítésére törekedett s hogy ami nálunk még ma is szokatlan — a juharon és hárson kívül — a fenyő közé a bükk közbeegyítéséről is gondoskodott; amint azt a külföld hegyvidékein manapság az erdőtelepítés szinte elengedhetetlen föltételének tekintik. Tudjuk különben, hogy maga a nagy Gayer is az egyítéshez a bükköt állította előtérbe, azt az „erdő anyjá“-nak nevezve.

A most ismertetett szabályzat megjelenésétől számított 3 év után, 1821-ben kiadja erdőművelési utasítását, mely a már 1816. évtől kezdve kiadott rendeletekre támaszkodva és utalva egybefoglaltan rendelkezik az erdőművelés eljárásait illetőleg.

Részletesen írja elő az erdőművelési költségelőirányzat egybeállításánál figyelembeveendő körülményeket, általános elvül és zsinórmértékül állitva azt az alapvető szabályt, hogy: *„mesterségesen csak ott ujtsuk föl az erdőt, ahol a természet megtagadja a szolgálatot, mert eljárásunk egyébként indokolatlan költségfecsérlés!”*

Jelentős és olyan rendelkezés ez, mely Decrett nagy

gazdasági tudása mellett bizonyít, s amely különösen föl-hívja a mi érdeklődésünket azokra a ma 80—100 éves, nagyobbbrészt látványosan szép erdőállományokra, amelyek Decrett irányítása mellett és gazdasági elvei alapján létesültek.

A szabályzat részletes intézkedéséből főlemlitendőnek tartjuk azt a rendelkezést, mely megkívánja, hogy a tavaszi ültetéshez az ültetőgödörök készítése már az előző ősze irányzandó elő, hogy ekként az ültető gödör a csemete tenyészésére alkalmasabbá legyen tehető. Ezt az eljárást ugyanis manapság már nálunk is itt-ott újból alkalmazzák, a külföldön pedig eléggé általános. Az őszi ültetéssel az ültetőgödör földje átfagy, porhanyóbbá s a csemete élet-föltételeinek megfelelőbbé válik. Előnye emellett, hogy az ültetőgödöröket őszzsel, amikor több és olcsóbb munkaerőt biztosíthatunk és több idővel rendelkezünk, gondosabban állíthatjuk elő, tavasszal pedig készen találjuk, amikor az ültetéshez gyakran ugyanis olyan kevés idő és munkaerő áll rendelkezésünkre.

A szabályzat az erdőművelési tervzetben részletes kitüntetését kívánja annak, hogy az erdőtelepítés mely munkálatai irányoztatnak elő a büntetések folytán leszolgál-landó napszámokkal, melyek robotnapszámokkal és melyek rendes napszámmunkával, mert a rendes napszámos természetszerűleg megbízhatóbb munkát végez, mint az annakidején igen szerényen díjazott robotmunkás, vagy az, ki erdőkárbüntetésből volt kénytelen minden díj nélkül napszámmunkát végezni.*)

*) Megtudjuk az utasításból, hogy a fölvigyázó napi bére 12 kr., a napszámosoké $4\frac{3}{4}$ — $9\frac{1}{2}$ kr., a robotnapszámosoké 4 kr., a büntetésbeli napszámos pedig díjtalanok. Egy mérő luczfenyőmag ára 2 frt $46\frac{1}{2}$ kr., jegenyefenyőmagé 2 frt $54\frac{1}{2}$ kr., erdeifenyőmagé 4 frt $30\frac{1}{2}$ kr. Egy font vörösfenyőmagé 1 frt 6 kr. Egy mérő tölgymakké, valamint nyirfamagé $55\frac{1}{4}$ kr., egy mérő bükkmakké 1 frt 23 kr., juharé vagy hársé 1 frt $58\frac{3}{4}$ kr.

Közli a szabályzat az erdei magvak azévbeli árjegyzékét, megjegyezvén, hogy jövőben az erdőművelési költség-előirányzat alapjául szolgáló áregységek az erdőhivataltól tudakolandók meg.

Megkivánja a szabályzat, hogy az előirányzatban részleteztessék, vajjon a beültetett terület bekerítésére élő vagy holt (mesterséges), állandó vagy időleges kerítés tervezetik-e?

Részletes előírást szab az erdőművelési nyilvántartás és költség-számadás vezetésére nézve; különösen megkövetelvén, hogy minden munkálatot kellően körülírva részletesen tüntessenek ki és hogy minden beerdősített területnek akár több éven kiadott mindennemű költségeiről különszámadást is szerkeszsenek, hogy ekként bizonyos terület mesterséges betelepítésének költségei kellő alapon elbirálhatók legyenek.

Végül különleges utmutatásokkal szolgál az erdőművelés végrehajtásához.

Igy pl. meghagyja, hogy az ültetésre szánt csemeték kiemelésénél a gyökerek épségbenmaradására különös gondot fordítsanak, hogy a csemetéket mélyebbre ne ültessék, mint ahogy azok abban az anyaföldben állottak, amelyben neveltettek, hogy a csemeték egymástól négy lábra (1 méter 30 centiméter) ültetessenek stb.

Érdekes ennek az utasításnak a következő befejező kijelentése is:

„Beláthatja mindenki, hogy az elődök egykori „világos vágásaiban“ a mai kopárokon és tisztásokon mennyi fáradtságot és türelmet kívánnak, mennyi időt és pénzt követelnek meg a mesterséges erdőtelepítések; miért is nem lehet eléggé ajánlani, hogy a használatra szánt faállományokban a természetes erdőfelujtást célzó fajelölések az erdőgazdasági alaptételeknek és a faállományok adott körülményeinek megfelelőleg eszközöltessenek.“

Decrettnek ez a kijelentése, valamint az előzőkben említett az az alaptétele, hogy mesterségesen csak ott ujtsuk föl az erdőt, ahol a természet megtagadja a szolgálatot, világosan megjelöli azt a gazdasági irányt, amelynek alapjait ő olyan mély tudással és annyi előrelátással megvetette.

A természetes erdőfelújítás mint legfőbb gazdasági föltétel szolgálatában szabályozta azután a fahasználatokat is.

A fajelölések és használatok arányaira, azok megismétlésének idejére és hasonló egyebekre nézve különös szabályok nem maradtak Decrett után. Úgy látszik minderre nézve gyakorlati utmutatásokat a helyszínén adott. Különb az esetek és körülmények nagyon is sokféle variációi miatt ma is bajos csak megközelítő precizitással is körvonaloznunk azt, hogy különböző fanemű állományoknál, azok esetleg különböző elegyviszonyai és emellett különböző talaj- és fekvésbeli körülményei között milyen arányu fahasználatokat eszközöljünk annak a czélnak a szolgálatában, hogy a természetes erdőfelújítás jó sikerét biztosítsuk. Ehhez széleskörü gyakorlat és bizonyos helyi tapasztalatok is szükségeltetnek, hogy a siker biztosságával vezethessük a munkálatokat.

A fahasználatok végrehajtására vonatkozó utasításaiból azonban nem lehet érdektelen itt azoknak a rendelkezéseknek a fölsorolása, amelyek a természetes erdőfelújítás érdekeit szolgálják.

Igy elrendeli például, hogyha ott, „ahol már rendszeres gazdaság van bevezetve és természetes erdőfelújítás a czél“, a döntés közben valamely fatörzs egy olyanban akad föl, mely meghagyásra volt szánva, ugy addig, amig az erdőtiszt engedélyt nem ad, nem szabad a másikat dönteni,

nehogy a koronazáródásban indokolatlanul is aránytalan megszakítás következék be.

Már ez a rendelkezés igazolja, hogy a Decrett alkalmazta természetes felujítás lényegesen eltér a Mária Terézia-féle rendtartásnak a természetes erdőfelujításra vonatkozó abbeli kezdetleges intézkedésétől, mely a vágástéren csak bizonyos számú magfák visszahagyását kívánja s a koronazáródás arányaira tekintettel egyáltalán nincs.

A Decrett-féle „rendszeres gazdaság“-ban már a mi fogalmunknak megfelelő természetes erdőfelujítást üznek fokozatos használatok mellett.

Ennek sikeres biztosítása érdekében tiltja a legszigorúbben, hogy döntött fatörzset feldolgozatlanul fekvé hagyjanak, vagy addig más munkába kezdjenek, amíg az feldolgozva nincs. Nem engedi tehát, hogy a fokozatos felujító vágásokban egyszerre döntsék a használatra jelölt példányokat és csak azután dolgozzák föl a törzseket, mert az ilyen halomradöntés ártana az alátelepedett fiatalosnak.*)

Ennek szolgálatában rendeli az erdőmunkásoknak szóló utasításban, hogy fiatalos alátelepédése esetében a használatra jelölt törzset mindig arrafelé döntsék, ahol az a legkevesebb kárt okozza s hogy az esetben, ha vastagabb magfák kerülnek döntésre, ott, ahol már alátelepedés van, ezek döntés előtt fölgallyazandók.

És ennek szolgálatában intézkedik aziránt is, hogy a favágók ott sarangolják a tüzifát, ahol az alátelepedésnek legkevesebb kárt okoznak. Ha tehát út vagy szabad tér van a közelben, hordják ki oda és helyezték el ott akként az anyagot, hogy az eregetés és elszállítás megkönnyíttessék, az alátelepedett fiatalos pedig sérelmet ne szenvedjen.

*) Nem cselekszik ma sem okszerűen végzett használatok mellett.

Decrettnak azonban a fokozatos használatok kapcsán végrehajtott természetes erdőfelújítás olyan erélyes és lelkes propagálása és érvényesítése mellett sem lankadt el munkakedve a mesterséges erdőtelepítésnek s vele a kopárfásításnak minél szélesebb körben való biztosítása körül.

„És nem hallgathatom el — így írja maga —, hogy továbbra is legfőbb tudásomat szenteltem a nemes erdőtelepítésnek; és mint a jó ügy igaz barátja, annak érdekében a lehetőség szerint mindent elkövettem.“

A dolog természetében rejlik, hogy ez a mesterséges erdőtelepítés előbb vázolt elveiből folyólag csakis kopárokra és olyan területek beültetésére vonatkozott, ahol természetes uton az erdőt felújítani nem lehetett.

Rendelkezésünkre áll az alábbi egybeállítás, mely az 1809. évtől, helyesebben 1812-től — mert a tulajdonképpeni erdő-
 sítési munkák ekkor kezdődtek — 1826-ig, tehát 13 év alatt végzett mesterséges erdőtelepítési munkák arányaira világot vet, és módot nyújt ahhoz, hogy Decrett ezirányu tevékenységéről magunknak fogalmat alkothassunk. (Lásd a 304. oldalt.)

Ha ugyanis az 1812. évtől 1837-ig, vagyis Decrett szolgálata végéig eltelt kerek 25 esztendő első, tehát küzdelmesebb felében, az 1826-ig eltelt 13 év alatt 2782 kat. hold, nagyobbrészt kopárt erdősitettek be mesterséges uton, bizonyossággal állíthatjuk, hogy legalább is 6—8000 kat. holdra tehető az a terület, melyet Decrett egész szolgálata alatt a beszütercebányai kamarai uradalom területén az erdei tenyészetnek visszahódítottak.

Az akkori idők körülményeivel és eszközeivel, nevezetesen az igen szükös hitelviszonyokkal, robotmunkával, a személyzet, épp úgy, mint a munkásnép hozzáértésének teljes hiányával és sok egyébbel számolva, olyan hatalmas

Az 1809—1826. években végzett erdőtelepítési munkák és azok költségei.

A beerdősített terület		V e t é s						Ü l t e t é s						Az erre fordított							
		tölgy	bükk	juhar, kőris, hárs	nyír	szárnyatlan vörösfenyő	szárnyas			tölgy	bükk	juhar, kőris, hárs	vörösfenyő	jegenyefenyő	lucfenyő	erdeifenyő	napszám	költség			
							jegenyefenyő	lucfenyő	erdeifenyő									a vetésnél	az ültetésnél		
hold	□-öl	m é r ő			font	m é r ő			d a r a b						K	f	K	f			
2782	555	193 ¹ / ₄	245 ¹ / ₄	37	10 ¹ / ₂	3750 ¹ / ₄	455 ¹ / ₄	2105	141 ³ / ₁₆	200	2000	7920	97052	200	1414016	65740	145666 fizetett és 3756 ingyenes	7676	40	5131	50

arányu és a most világosan megítélhető, teljes sikerü eredmények számbavételével olyan nagyszabásu munkateljesítmény ez, amit csak egy vasakaratu egyéniség és az erdőnek egy fanatikus hive tudott egy perczre sem lankadó negyedszázados tevékenység és teljes odaadás révén biztosítani.

Ezek az adatok élénken igazolhatják, hogy Decrett egész életét, legnagyobb munkakedvét és lelkesedését kötötte az erdők rekonstrukciójának kérdéséhez.

Fölöttébb érdekes megállapítanunk, hogy még 1815-ben, tehát a mesterséges erdőtelepítés megkezdett munkájának harmadik esztendejében nyilvántartót szerkesztett a mesterséges erdőtelepítés munkája adatainak statisztikus vezetéséhez.

Ennek a nyilvántartónak elejére rövid, száraz vonásokban önéletrajzát füzte.*)

Talán különösnek, az egyéni hiuság megnyilvánulásának tűnik fel Decrett az az eljárása, hogy egy statisztikus nyilvántartó élére önéletrajzát helyezte!?

Eredő oka följegyezve nem lévén, első pillanatra mindenetre szokatlan eljárás.

Ámde ha elgondoljuk, hogy mennyit fáradozott Decrett, amig folyamatba helyezhette a mesterséges erdőtelepítést, amig megindithatta ideáljának, élete egyik legszebb föladatának, az erdők rekonstrukciójának hatalmas munkáját, ha ezzel szemben elképzeljük azt a kétkedést és közönyt, amelylyel szokatlannak látszó akcióját az egész vonalon fogadták és hozzágondoljuk végül, hogy csakis magában, egyéniségében, tudásában és energiájában láthatta egyedüli

*) Ennek a bár csak 1815-ig terjedő önéletrajznak sajátkezü fogalmazványát találtam meg Decrett családi iratai között.

zálogát megkezdett munkája sikerének: akkor nem hiúságra, de önérzetre vall, hogy a munkateljesítmények hosszú évtizedekre szánt nyilvántartójának élére a maga életrajzát füzte, igazolni akarva ezzel is, hogy egész egyéni mivoltával és reputációjával kezeskedik s a késő utódok előtt is szavatol munkája okszerűségeért, indokolt voltáért és biztos sikereiért!

És ne feledjük, hogy nem élete végén és nem az öndicséret hangján, de 41 éves korában, a nagy munka megkezdésének idején, alig hogy a kamarai uradalom erdőgazdaságának vezetését átvette, füzte a nyilvántartó elé addig lefolyt élete elég szárazon tartott adatait, bezárva azokat a következő kijelentéssel:

„Ezen önéletrajzot azon hozzáadással írom le, hogy én az efféle táblázatos egybeállítás továbbvezetését azoknak az utódaimnak is, akik nem úgy, mint én, 27 évi szolgálat alatt, hanem nyilvános tanintézetekben tanulják az erdőgazdasági elméleteket s kedvező alkalmuk van ahhoz, hogy magukat ügyes és használható erdőgazdák néveljék, — melegen ajánlom!

Ajánlom, hogy vezessék be adataikat, hogy az egész mű története megmaradjon annak az utókornak, amelynek javára minden erdőgazdának munkálkodnia kell.

Utódaink hálásak lesznek érte, mi meg a sirontuli nyugal munkát is biztosíthatjuk vele!“

Záró szó.

Nem nehéz megállapítanunk, hogy okszerű haladásunkhoz „kevés csak a jelen“, mert az: „a multon épül és az emlékezeten“.

Egy őstermelési ág sem azonosíthatja magát oly talá-

lóan a költő ezen kijelentésével, mint éppen az erdőgazdaság; mely átlagban is évszázados termelési fordulókkal számol.

Pedig a magyar erdőszet egy évszázad előtti multjából kevés, ugyszólván semmi olyan adat nem állott eddig rendelkezésünkre, mely az eljárásainkban kívánatos konzekvenciákhoz pozitív támaszul szolgálna.

E tekintetben valóban szegények voltunk eddig, s gazdaggá csak Decrett József munkássága és sikerei megismerésével leszünk; mert Decrett József tevékenységének évszázados eredményei bőséges teret nyujtanak a kutatónak kiválóan értékes gazdasági következtetések levezetéséhez.

További ilyen kutatások még fényesebb világot fognak vetni Decrett József eredménydús munkásságára. A glória fényével fogják még inkább körülvenni Decrett Józsefnek egyéniségét, aki rég mult idők erdőgazdái között mindenestre leginkább érdemes arra, hogy a magyar erdőszet kiváló alakjaként tiszteljük s emlékét minden időkre kegyeletünkben tartsuk!

FAKERESKEDELEM.

A kudsiri m. kir. erdőgondnokság fatermésének eladása. A szászsebesi m. kir. erdőhivatalhoz tartozó kudsiri m. kir. erdőgondnokságból a kincstár által az alkenyéri fűrészrakodóra az 1912—1916. években leusztatandó, évenként mintegy 15.000 köbméter fenyőrönkfának zárt írásbeli ajánlatok útján való eladása a következő eredménnyel járt.

A kikiáltási árak köbméterenkint:

a) a legalább 3·80 *m* hosszú és 25 *cm*-nél vastagabb közép-átmérőjű rönkök után 18.— K;

b) a legalább 3·80 *m* hosszú és 26 *cm*-nél kisebb közép-átmérőjű rönkök után 12·50 K;

c) a 3·80 *m*-nél rövidebb rönkök után vastagságra való tekintet nélkül 11·50 K.

Az alkenyéri gőzfűrész után 4000 korona évi haszonbér fizetendő.

Az ajánlat a kikiáltási árakkal szemben mind a három választék után egy és ugyanazon százalékban volt kifejezendő.

A benyújtott tizenkét zárt írásbeli ajánlat közül a legmagasabb ajánlattevő a kikiáltási egységárakon felül 27·7%-ot ajánlott meg, mely százalék

a) a legalább 3·80 *m* hosszú és 25 *cm*-nél vastagabb közép-átmérőjű rönkök után 22·99 K;

b) a legalább 3·80 *m* hosszú és 26 *cm*-nél kisebb közép-átmérőjű rönkök után 15·96 K;

c) a 3·80 *m*-nél rövidebb rönkök után vastagságra való tekintet nélkül 14·96 K raktári árnak; a termelés, közelités és 45—50 kilométer vizen való szállítás költségeinek figyelembe vételével pedig:

a) esetben 16·99 K; b) esetben 9·96 K; c) esetben 8·96 K tőárnak felel meg tömörköbméterenkint.

(*Ersek Árpád.*)

IRODALOM.

Lapszemle.

Erdészeti Kísérletek. (A m. kir. központi erdészeti kísérleti állomás folyóirata. 1911. évi XIII. évfolyam, 3—4. füzet.)

Az „Erdészeti Kísérletek“ most megjelent legújabb száma a következő cikkeket tartalmazza:*)

Bartha Ábel: Gyéritések, köbözőhosszak.

Bartha a luczerdők természetes fejlődésének tanulmányozása alapján felállított bizonyos növekvési szabályokat, amelyek abban csucsosodnak ki, hogy módjában áll — bizonyos határok között — tetszésszerinti vastagságu fákat tetszésszerinti és előre megállapított idő alatt termelni.

Ennek az elméleti megállapításnak gyakorlati beigazolására ugyanazon a területen, ahol tanulmányait végezte, három kísérleti területet létesített. Ezeket elméleti számításai alapján gyéritette, azonban, amint maga is megjegyzi, nem tartotta be teljesen az elméleti előírást.

Számításainak alapjául azt a tételét veszi, hogyha azt a méretet, amit a természet 140 év alatt állít elő, 100 év alatt akarja elérni, akkor a záródást a teljesnek $\frac{100}{140} = 71\cdot4\%$ -ára kell le szállítani. (? Szerk.)

Bartha külön felhívja a figyelmet a köbözőhosszakkal való becslésre, amely nála nagyon pontos eredményeket adott.

A kísérlet tulajdonképeni eredménye természetesen csak később

*) Folyóiratunknak szaklapjainkban való ismertetéséhez a következő megjegyzést kell fűznöm:

Ismétlen felszólalás érkezett hozzám egyes szerzők részéről, hogy ebben a már évek óta állandóan közölt ismertetésben nem foglaltatik a tárgyalt cikkek érdemleges kritikája, illetőleg a cikk tudományos értékének méltatása.

Ezt szándékosan mellőztem és ezentul is mellőzni fogom! Ismertetésemnek egyedüli célja, hogy folyóiratunk tartalmát szaklapjaink szélesebb olvasókörével rövid kivonatban megismertessem; igyekeztem arra irányul, hogy teljes tárgyilagossággal tegyem ezt, éppen ezért mellőzöm a kritikát, mert szerény nézetem szerint helytelen eljárás volna, ha én, aki állásomnál fogva a szerkesztésnél segédkezem, más lapban kritikát mondanék a saját munkatársaink cikkéről.

ítélhető meg, de nagyon figyelemre méltó eredmény már az is hogy az alkalmazott erős gyérités a záródás csekély megbontása mellett 300, illetve 355 és 128 K. tiszta jövedelmet adott kat. holdanként.

Réthly Antal: Az időjárás 1910-ben.

Réthly fejtegeti az erdészeti meteorologiai állomások 1910. évi adatait.

Dr. Zemplén Géza: Adatok a növények szabad-nitrogén felvételéhez.

Zemplén két olasz kutatónak, Eva Mameli és Gino Pollacci kísérleteit ismerteti, akik több növényről, köztük cserje és fafélékről is kimutatták, hogy azok közvetlenül a levegőből tudnak nitrogént felvenni.

Vadas Jenő: Uj juhar faj: Acer-Lángi-Simk. Selmeczbányán.

Vadas Jenő ismerteti néhai Simonkai Lajos meghatározása és leírása alapján ezt a juharfajt, amelyet Simonkai vadon keletkezett hybridnek mond, amely az Acer illyricum és tataricum kereszteződéséből származik. Eredeti hazájának Simonkai a Karszt vidékét tartja.

A füzetet intézeti ügyek zárják le.

Róth Gyula.

KÜLÖNFÉLÉK.

Mezőgazdasági többtermelés és kereskedelem. Ily jelzés alatt az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés széleskörű értekezletet hívott össze, amelynek célja az volt, hogy megállapíttassanak azok a teendők, amelyek a kereskedelemre a mezőgazdasági többtermelés érdekében hárulnak. Bár szorosán véve *mezőgazdasági* kérdésekről volt szó, mégis mivel az Országos Erdészeti Egyesület is meghívót nyert és az előadói dolgozatok is több helyen érintik az erdőgazdaságot, néhány szóval meg kell emlékeznünk az értekezletről, amelynek folyama alatt egyébként az erdőgazdaság további szerepet nem játszott. Meg kell emlékeznünk oly értelem-

ben, hogy kizárólag a mi szorosabb érdekkörünket tekintve, örömmel tapasztaltunk az előadói dolgozatokban bizonyos konzervatív vonást, amelyhez eddig a kereskedelem képviselői részéről hozzászokva nem voltunk. De hát úgy látszik, ők is felismerték, hogy az ország kiélése nem lehet nekik sem czéljuk. Ebből a szempontból szívesen látjuk azt is, ha a meglévő állapotokkal incsenek megelégedve, ha a kincstár néhány még feltáratlan erdőbirtokának megnyitását követelik, czéltudatos befektetések útján, ha a közös legelők rossz állapotán kívül a közös erdőkét is kifogásolják, különösen Erdélyben, ahol főleg a székely községek azok, amelyekben a turnusok megtartásával nem törődnek és úgy látszik, hogy az állami ellenőrzés ezen a téren nem tudott eredményeket elérni, — ha a kisbirtokosok szaporításával kifejezetten nem a tudatlan, kizsákmányolható tömeget kívánják növelni, hanem a kultúra magasabb fokán álló kiscgazdákat, amilyenekkel a művelt nyugaton találkozunk. Helyeseljük, ha a parcellázásnak állami felügyelet alá való helyezését követelik és az államnak kisajátítási jogot kívánnak biztosítani, ha valamely birtok meg nem felelő módon műveltetik. (Kopárok!)

Az erdőgazdaság tekintetében csak azt nem helyeselhetjük, hogy a földbirtok kötöttségének általános, tehát az erdőre is vonatkoztatott megszüntetését követelik.

A fenn említett, részünkről is helyeselt elvekre nézve, amelyek a kereskedelem képviselői részéről most először hangzottak el, tehát egyelőre csak elméleti jelentőségűek, őszintén kívánjuk, hogy a gyakorlatba is átmenjenek, mert bizony szinte komikusan hat, mikor a kereskedelem részéről panaszozzák fel a székelyföldi erdők okszerűtlenül gyors kihasználását, holott az ipar és kereskedelem érdekeinek jelszava alatt ostromolták, politikai tényezőket is bevonna, nem is oly régen s még ma is azt a most leszólt állami ellenőrzést a tömérdek rendkívüli fahasználatért.

Az erdészeti főiskola állattani gyűjteménye. Főiskolánk „Erdészeti állattani“ gyűjteménye a szó legszorosabb értelmében felöleli mindazokat az állatokat, amelyek Magyarország területén az emlősök, madarak, kétéltűek, hüllők és rovarok osztályából, mint *erdészetileg fontosak* előfordulnak.

Tartalmazza első sorban azokat a táblákat és egyéb demon-

strálásra szolgáló taneszközöket, melyek az „Erdészeti Állattan“ megértéséhez szükséges „Általános Állattan“ előadásánál felmerülhetnek. Megvan gyűjteményünkben az összes, akár szorosán vett erdészetileg hasznos vagy káros, akár vadászatilag fontos emlős állat kitömött állapotban, kivéve az igen nagy helyet foglaló párosujjuakat, valamint legtöbbszörnek koponyája, csontváza, fogazata stb.

Az ornis összeállításánál alapul vétetett Chernel István „Magyarország madarai“ című munkája, amely szerint gyűjteményünkben csak néhány *igen ritkán előforduló*, vagy csak vendégképpen megjelenő madár hiányzik, melyeknek beszerzése céljából most is állandó összeköttetésben állunk a nevesebb madárpreparátorokkal. Hiányzik jelenleg a: *Colymbus auritus* L., *Procellaria haesitata* Kuhl. *Sterna minuta* L. *Pelecanus onocrotalus* L., *Branta leucopsis* Bechst. *Cygnus Bewicki* Yarr., *Cygnus cygnus* L., *Charadrius hiaticola* L., *Neophron percnopterus* L., *Cannabina hornemani* Temm., *Saxicola strapasina* L. Ez a szám a meglevő 368 madárfajtaival szemben, azt hiszem, elenyésző csekély. (Összesen van 972 darab madár, 310 darab tojás, 32 darab fészek.)

A hüllők és kétélűek osztálya reánk, erdészekre alig bir fontossággal, azért éppen csak a leggyakrabban előforduló, illetőleg az osztály jellegeit magukon viselő egyedek vannak meg.

A halak osztálya, egy-két faj kivételével, teljesen képviselve van. Eltekintünk természetesen a nagyszámu vadfajoktól és csak a leggyakrabban előforduló nemes halfajtákat — melyek halgazdasági fontossággal is bírnak — gyűjtöttük össze, illetőleg minden alosztályból és rendből legalább egy-egy fajtát szereztünk be.

A rovarok közül elsősorban az erdészetileg fontosak vannak összegyűjtve és rendezve. Hogy milyen szakszerűséggel, arra nézve csak azt említem meg, hogy egyik gyűjteményünk szakszerűségét a párisi világkiállításon is elismerték és kitüntették. Az erdészetileg fontos fajok gyűjteményén kívül van még több gyűjteményünk, melyek Selmeczbánya vidékének lepkéit, bogarait és a rovarok más rendjeinek itt előforduló példányait tartalmazzák. Van azonkívül tojás-, fészekgyűjteményünk, csigagyűjtemény stb. és az erdővédelmi fontosságú farágásokat, gombapusztításokat tartalmazó csaknem teljes gyűjteményünk.

Mindezek közül a helyszükére való tekintetből éppen csak

azokat helyeztük el láthatólag, melyekre a hallgatóknak szükségük van. Ezek rendszertanilag rendezve vannak és a közvetetlenül szerzett példányoknál a lelőhely és a megszerzés időpontja is szerepel. Hogy esetleg a rendek nem következnek a szemlélő által szemelőt tartott rendszernek megfelelően, azt ismét csak a helyszükének kell tudnunk, mert minden kis helyet a leggazdaságosabban kellett kihasználnunk mindaddig, míg a közp. erdészeti kísérleti állomásnak már évek óta tervbevett kitelepítése megtörténik és az állattani gyűjtemény több tágas teremben lesz elhelyezhető.

A gyűjtemény leltári értéke 11.023 K 70 fillér. Ez az érték azonban a ténylegesnek legfeljebb a fele, mert igen sok tárgy, amely részint ajándékozás, részint közvetlen uton került a tanszék birtokába, csak igen minimális és legtöbbször csak a szállítási, vagy a tömési költségekkel szerepel a leltárszámadásban.

Mindezeket azért teszem most közzé, hogy *tények felsorolásával* válaszoljak Barthos Gy. urnak, aki az E. L. 1912. évi IV. füzetében „Lőjegyzékeink vezetéséről“ cím alatt főiskolánk erdészeti állattani gyűjteményét szegényesnek minősíti. Csodálkozom, hogy a t. főerdész ur nem vett magának annyi fáradságot, hogy ittlétekor a gyűjteményeket kissé alaposabban megtekintette volna. Ha pedig jól megnézte, akkor elmulasztott gondolkozni afelett, hogy az „Erdészeti Állattan“ csak *segédanyag* a főiskolán és rövid félév alatt heti három órában nem ölelheti fel az egész mérsékelt öv, vagy pláne a tropus állatvilágának tárgyalását, melyre különben az erdésznek szorosán véve szüksége nincsen, ennélfogva a gyűjteménynek is ehhez kell alkalmazkodni.

Lehet, hogy Barthos ur azt szeretné, hogy főiskolánk nemcsak erdészetileg, de állattani felszerelésekben is az ország egyetlen mintaintézete legyen! Ehhez azonban idő, pénz és hely kell. S azért mindaddig, amíg gyűjteményeink megfelelőleg elhelyezve, megfelelő külsőt is nyernek, legyen szives és függeszse fel véleményét egykori alma-materjének talán mégsem egészen *vidéki középiskolai* szinten álló gyűjteményéről.

Papp Gusztáv.

Rétgondozás. Az ország rétjei megfelelő gondozás hiányában nem szolgáltatnak kielégítő terméseredményeket, pedig az állat-

tenyésztés fejlesztése érdekében kívánatos, hogy a rétek termése okszerű művelés által jelentékenyen fokoztassék.

Szól ez leginkább a száraz, rossz termésű rétekre, melyek hozama *feltörés, egy éven át kapásnövénynyel való beültetés, azután trágyázás* és megfelelő fűmaggal való bevetés által igen jelentékenyen emelhető.

A földmivelésügyi miniszter felhívja az érdekelt gazdaközöniséget, hogy amennyiben rétjeik javításával vagy karbahozatalával foglalkozni kívánnak és szaktanácsért hozzája fordulnak, hajlandó a szükséges szakközegeket kiküldeni, kik megfelelő tanácscsal és munkatervvel szolgálnak.

A munkaterv elkészítését és a helyszini kiszállás költségeit a miniszter ur tárczája terhére elvállalja.

Országos Méhész Zsebnaptár 1912. évre. Szerkeszti: *Szilassy Zoltán* orsz. képviselő, az Országos Magyar Méhészeti Egyesület ügyvezető alelnöke. 176 lap. Ára *1 korona 50 fillér*. A fenti czim alatt hézagpótló munka jelent meg, amelyben a gyakorlati méhészkedő mindennapi foglalkozásában előforduló kérdésekre adott felvilágosításokon kívül a legkiválóbb méhészeti szakírók tollából eredő hasznos méhészeti közlemények foglaltatnak. A méhészeti tudomány, a gyakorlati ismeretek, a társadalmi mozgalmak és a kormányzati intézkedések hasznos fárháza ez a csinos kis könyv, mely hivatva van a hazai méhészek körében elterjedt hasonló külföldi munkákat pótolni.

VÁLTOZÁSOK ÉS KITÜNTETÉSEK AZ ERDÉSZETI SZOLGÁLAT KÖRÉBŐL.

Kérjük az uradalmak t. vezetőségeit, hogy erdőtiszti létszámukban le álló változásokról bennünket levelező-lapon értesíteni sziveskedjenek.)

A m. kir. földmivelésügyi miniszter *Braxator* Hellmuth kir. segéderdőmérnököt Krasnóról Susakra, *Kakódy* Dániel kir. segéderdőmérnököt pedig Susakról Krasnóra (erdőgondnoknak) helyezte át.

A m. kir. földmivelésügyi miniszter kirendelte a besztercebányai m. kir. erdőigazgatóság kerületéből *Balás* Emil m. kir. segéderdőmérnököt a selmeczbányai m. kir. bányászati és erdészeti főiskola növényteni tanszékéhez kisegítő szolgálattételre.

Az Országos Erdészeti Egyesület pénztáránál teljesített befizetések 1912. évi február hóban.

A rövidítések magyarázata :

Az ákácfa monografiája	... = Am.	Fából készült cukor és alkohol	... = Fcza.
Alapítványi kamat	... = ak.	Házánk házi faipara (Gaul Károly)	... = H. F.
Alapítványi tőketörlesztés	... = att.	Értekezések az erdőrendezés köréből	... = Ee.
Áltiszti segélyalap	... = Asa.	Hirdetési díj az E. L.	... = hd.
Atfutó bevétel	... = áb.	Hirdetési díj az „Erdő“-ben	... = Ehd
Bedő Albert alapítvány	... = BAa.	Időközi kamatok (takarékpénztári)	... = ik.
Bükktüzifa romlása stb.	... = Btr.	Kedvezményes lapdíj	... = kld.
Egyéb bevétel	... = Egy.	Készpénzalapítvány	... = k. a
Erdői facsemeték nevelése	... = Ecs.	Külföldi fanemek tenyésztése	... = Kft.
Erdészeti építéstan I. rész (középi- téstán) I. kötet	... = Eép. I. 1.	Lakbér	... = lb.
Erdészeti építéstan I. rész 2. köt.	... = Eép. I. 2.	Lapdíj (Erd. Lapok)	... = ld.
Erdészeti építéstan II. rész (Ut-, vasut- és hidépitéstan)	... = Eép. II.	Legelő erdők (Földes J.)	... = FL.
Erdészeti Géptan	... = Egt.	Legelő-erdők berendezése	... = M. L.
Erdészeti Lapok egyes füzetei	... = EL.	Magyar Erdészeti Oklevéltár	... = EOT.
Erdészeti Növénytan II. rész	... = Nvt. II.	Népszerű növénytan	... = N. Nvt.
Erdészeti Nyereségszámítástan	... = Enyt.	O Felsége fénynyomatu arcképe	... = OFa.
Erdészeti rendeletek tára	... = Ert.	Perköltség	... = Prk.
Erdészeti zsebnaptár	... = Npt.	Postaköltség	... = pk.
„Erdő“ című lap	... = Eld.	Rendkívüli bevétel	... = rb.
Erdőbecsléstan II. kiadás	... = Ebt.	Rendszeres növénytan I. R.	... = Rnt. I.
Erdőértékszámítástan II. kiadás	... = Eét.	Szálaló Erdők Berendezése	... = Sze.
Erdőőr	... = Eó.	Számtan erdőőri szakiskolák részére	... = Sz.
Erdőrendezéstan	... = Rz.	Tagsági díj	... = td.
Erdőrendezéstan (Fekete)	... = Rzf.	Tangens-táblázatok	... = Tt.
Erdőberendezések	... = Eb.	Gr. Tisza Lajos-alapítvány	... = T.La.
Érzsébet királyné alapítvány	... = E. a.	Titkári nyugdíjalap	... = t. ny. a.
Értékpapírok kamatai	... = Ék.	Tölgy és Tenyésztése	... = Töt.
		Vadászati ismeretek kézikönyve	... = Vik.
		Wagner Károly alapítvány	... = Wka.

Alsóvereczeki szolg. hd. 18.15. Ajtay Sándor td. 16.—. Gr. Andrassy A. örök. ak. 20.—. Apáthy László td. 16.—. Ajtay Jenő td. 32.—. Apácza község hd. 32.05. Bund Károly tnya. 26.—, üb. 2.50. Binder Béla td. 16.—. Binder Vilmos td. 16.—. Böhm József td. 16.—. Bóna Endre td. 4.—. Börzsönyi Gyula td. 16.—, npt. 2,—, pk. —.45. Bary Richard td. 16.—. Besztercei erdőig. att. 500.—. Budapesti gázművek eb. 20.40. Dr. Bedő Albert lb. 175.—, üb. 3.50. Besztercebányai erdőig. hd. 27.85. Biró Frigyes hd. 5.55. Binder József td. 16.—. Benczkó József td. 8.—, npt. 3.—, pk. —.45. Baiersdorf Béla npt. 3.—. Bajkó György hd. 15.55. Bechine Ferenc npt. 8.—, pk. —.12. Beszterce város td. 16.—. Balogán Miklós Eő. 6.—. Czillinger János lb. 300.—, üb. 1.—. Czimra Béla ld. 4.—. Czató Pál npt. 2.—, pk. —.12. Chiba Béla Sz. 1.50, pk. —.45. Cotteli Honorat td. 5.—. Czípper Antal npt. 4.—, pk. —.12. Dobsina város npt. 3.—, pk. —.45. Drágabártfalva község hd. 24.85. Derecskei Károly ak. 16.—. Dezső Zsigmond att. 20.—. Dietl Ágoston ak. 16.—, npt. 2.—. Engel Jerta lb. 420.—, üb. 1.—. Engel Géza td. 16.—. Ercsényi Béla npt. 2.—. Erdélyi r. k. státus hd. 27.25. Esztégár Bálint td. 16.—. Egri papnövelde hd. 15.55. Erdőre 828.91. Földmiv. min. hd. 149.05, npt. 6.—, hd. 73.35. Fogassy Géza td. 16.—. Fürst Ad. npt. 3.—, pk. —.45. Fridmann Henrik npt. 3.—. Fröhlich György td. 16.—,

Farkas Pál hd. 45.55. Farkas Géza Vik. 9.—, pk. —.60. Gaál Károly lb. 150.—, üb. 1.50. Gotthard József td. 16.—, npt. 2.—, pk. —.12. Geyer H. Viktor td. 16.—. Gyötölgyesi erdőgond. npt. 8.—, pk. —.45. Gajda Gábor npt. 2.—, pk. —.45. Greiner Simon Eő. 6.—, pk. —.55. Gelencsér Géza npt. 4.—, pk. —.45. Gödöllői erdőhiv. hd. 20.65. Goró Ferencz td. 18.—. Gersthein Károly npt. 3.—, pk. —.45. Gruboly N. npt. 6.—. Garda János td. 16.—. Hornung Gusztáv npt. 5.—. Hauser Margit lb. 60.—. Huszár Pál td. 16.—. Herman Mór hd. 21.55. Horváth Károly Sz. 1.50. Hohenlohe urad. hd. 13.75. Haasenstein és Vogler hd. 14.—. Hámon József td. 16.—. Ivanich Ferencz td. 32.—. Innguber Károly lb. 160.—, üb. 1.—. Ipach Ede lb. 225.—, üb. 1.50. Incze Manó td. 9.—. Jónásch Kornél td. 16.—. Jamniczky Antal td. 16. Kolosy Béla td. 16.—. Kiss István könyvek 64.30, pk. —.12. Krause Ágoston td. 8.—. Kavulyák András td. 16.—. Kakas Ödön td. 8.—. Kassa város hd. 140.95. Klausberger Károly td. 16.—. Kalmár Tivadar ak. 16.—. Kenderessy Árpád ak. 30.—. Kovács Elemér npt. 3.—. Korpona város ld. 16.—. Kocsis Keresztély Eő. 6.—, pk. —.55. N. Kiss Ernő td. 16.—. Karánsebesi vagyonköztség hd. 39.25. Körmöcz város hd. 53.95. Kalmár Elemér hd. 5.—. Libohorszky József tnya. 3.—. Lantos Izsóné lb. 350.—, üb. 1.50. Lányi Ákos td. 16.—. Lehoczky János lb. 60.—, üb. 1.—. Lampel R. Eő. 6.—. Lotterhof Márton Ám. 6.—. Lilge Károly npt. 2.—, pk. —.45. Marsovszky Ede td. 16.—. Mitske Gusztáv td. 16.—. Michaelis Frobert td. 16.—. Molnár Lajos td. 16.—. Müller Róbert td. 16.—. Mohler Antal td. 16.—, npt. 2.—, pk. —.40. Mikolás Vincze npt. 6.—, pk. —.12. Mészáros Izidor Eő. 6.—, pk. —.85. Magyar János td. 16.—. Nagybányai főerdőhiv. Ám. 6.—, pk. —.68, npt. 54.—. Nagy Géza npt. 8.—. Neuhöfer u. Sohn nphd. 50.—, hd. 10.50. Nemetz János frz. 9.—, pk. —.45. Nagy Pál npt. 2.—, pk. —.12. Nagel Ottó Nt. II. 18.—. Nagy László Ám. 6.—. Őzörényi urad. npt. 3.—, pk. —.12. Ódor Ignác hd. 16.15. Odescalchy urad. hd. 12.35. Obuch Mihály npt. 2.—, pk. —.45, td. 16.—. Ondrus Gyula td. 8.—. Okolicsányi Lajos td. 16.—. Osztrólucczy Miklós td. 8.—. Palmer Artur lb. 180.—, üb. 1.—. Poppr Emil ld. 16.—. Persián Iván lb. 53.—, üb. 1.—. Pátria npt. 12.—, Eő. 36.—, Ám. 24.—, Hf. 4.20. Partos Vilmos td. 8.—, npt. 2.—, pk. —.45. Pribnov Pál td. 16.—. Papp Jenő td. 8.—. Pászthy Ferencz td. 16.—. Pfundtner Károly Sz. 1.50, pk. —.45. Polgárdy Béla npt. 2.—, pk. —.10. Pálka Gyula td. 16.—. Pusztai György npt. 2.—, pk. —.45. Özv. Pileczkyné hd. 7.15. Parajdi közbirt. hd. 33.55. Papp Péter Sándor td. 8.—. Papolczi közbirt. hd. 29.35. Dr. Reitzer László lb. 440.—, üb. 1.—. Répászky I. npt. 2.—, pk. —.12. Rimler Pál Eő. 6.—, pk. —.45. Rigán Sámuel td. 8.—, npt. 2.—, pk. —.45. Roskó Pál npt. 3.—, pk. —.45. Ronchetti Gáspár td. 16.—, npt. 6.—, pk. —.45. Stark Miksa td. 16.—. Szászsebes város hd. 22.11. Özv. Székács Ferenczné lb. 680.—, üb. 2.50. Schlosser István td. 8.—. Szászsebesi erdőhiv. npt. 70.—. Szorkovszky Libor td. 16.—. Szabó Benedek td. 16.—. Sztanka Zoltán td. 16.—, npt. 2.—, pk. —.45. Schmidt Román td. 8.—. Sima Mihály Eő. 6.—, pk. —.55. Skorkovszky Prokop hd. 15.68 és 2.23. Spissák Gyula td. 16.—. Szarvas Gábor npt. 3.—. Székelyszáldobosi közb. hd. 24.55. Selmeczi főiskola hd. 22.73. Gr. Széchenyi A. Pál npt. 2.—, pk. —.45. Sik-

völgyi birtokkez. ld. 16.—. Gr. Széchényi I. Ám. 8.—, pk. —.12. Schwarcz József hd. 6.—. Sátoraljaihelyi adóhiv. hd. 21.85. Székely István td. 16.—. Tar József td. 16.—. Török Ödön td. 20.—. Tauszky I. fiai npt. 3.—, pk. —.12. Tomka Jenő td. 16.—. Török Miklós Gt. 4.—, pk. —.45. Uitz Mátyás td. 16.—. Ujkemencei v. urb. hd. 21.55. Ujsághy Zsigmond td. 16.—. Urbánszky István npt. 2.—, pk. —.45. Vancsura István npt. 6.—, pk. —.55. Velics János Eő. 6.—, npt. 2.—, pk. 1.—. Varga József npt. 3.— pk. —.45. Vincze János Eő. 6.—, Sz. 2.40, pk. —.55. Vázsonyi Henrik npt. 14.—, pk. —.12. Wanyek Arnold td. 16.—. Weinert Tivadar Eő. 6.—, pk. —.55. Zbinyovszky Lajos npt. 5.—, pk. —.90. Zier Árpád td. 16.—. Záborszky Gyula npt. 2.—, pk. —.45. Zalavári apátság erdőhiv. ld. 16.—. Zsarnóczai erdőhiv. hd. 23.15.

REUNIONER ES FIA

REUNIONER ES FIA

Városi Könyvtár

Városi Könyvtár

Városi Könyvtár

Városi Könyvtár

Városi Könyvtár

Városi Könyvtár

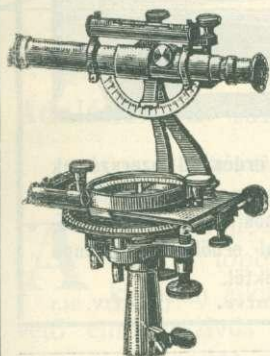
Az „Erdészeti Lapok“ 1912. évi VI. füzetének HIRDETÉSEI.

Az ERDÉSZETI LAPOK mellett mérsékelt közlési díjért
a lap irányával nem ellenkező hirdetések kiadatnak.

Díjszabás. Kéthasábos szélességben (107 mm) garmond betűvel vagy ennél nagyobb betűfajttával szedett hirdetés milliméterenkint *a)* faeladási hirdetéseknel 30 fillér, *b)* más hirdetéseknel 20 fillér. Táblázatos és garmond betűnél kisebb betűfajttával szedett hirdetések másfélszeres egységárral számíthatnak lsmételt megjelenés esetén megfelelő árkedvezmény.

Külön mellékletek 25 gramm súlyig 70 koronáért, azontul 25 grammonként 25 koronával magasabb árért mellékeltetnek.

**Aranyérem, párisi
világkiállítás 1900.**

Egyetemes busszóla-műszereket és erdei-busszólákat

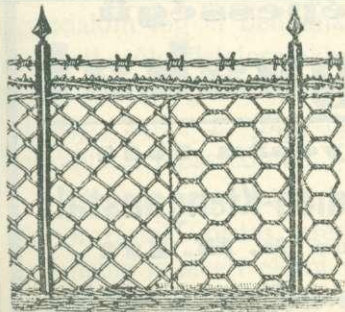
optikai távolságmérővel $C = 100$,
mérőasztalokat és távesőves vonalzókat,
valamint mindennemű mérőeszközt
készít a legjobb kivitel és legpontosabb rektifika-
ció biztosítása mellett

NEUHÖFER ÉS FIA

es. és kir. udvari műszerészek

BÉCS, V., Hartmannngasse 5.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Minden
közhasználatu műszer állandóan készletben van.
Javítások és átalakítások — akkor is, ha a mű-
szerek nem a mi gyárunkból
származnak — legjobban és leg-
gyorsabban eszközöztetnek. —
Szállítás kívánatra magyar cse-
gek utján is lehetséges. (1. XII. 3)

Vadaskertsövények

a legjobb dróttanyagból, továbbá kert-
sövények, baromfiudvarok, tennispályák
részére.

Alpenländische Drahtindustrie

Ferd. Jergitsch' Söhne

Wien, V/1., Wienstrasse 45.

Telefon 9583. :: Graz, Göstlinger
Maut und Klagenfurt Postfach 265.

197. számú képes katalógust ingyen és
bérmentve a legközelebb eső irodából.

FÖRSTER-KREIDE

MÜLLER ÁRMÍN

vas- és fém-tömegszekkek gyára,
erdészeti mérő- és jelzőeszközök

BUDAPEST, VI., CSÁNGÓ-UTCZA 3/a.

TELEFON 137-57.

Magy. kir. postatakarékpénztár-számla 26566.
Cheque-számla a Központi Kereskedelmi és
Iparbanknál.

KÜLÖNLEGESSÉG:
szab. „Herkules“ vaskapcsok, talp-
∴ fák és egyéb fák repedése. ∴

Az egyetlen hazai ilyenmü vá lalat, hol mindennemü erdészeti szerszámok jutányos áron központosítva vannak. Nincsen zavar a beszerzésnél, gyors és pontos kiszolgálás, versenyárak. — Számos m. kir. állami erdőhivatal, járási erdőgondnokságok, városi és uradalmi erdőhivatal allandó szállítója. Tömeges elismerőlevél vevőktől.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. (3. XXIV. 24.)

Magas csiraképeségü

erdei magvakat

■■■■ szállít jutányosan ■■■■

Böhmerwälder Waldsamen-Klenganstalt

■■■ Gesellschaft m. b. H. ■■■

Budweis, Cseherdő.

(6 XII.4.)